

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

Удзельнікам і гасцям
урачыстасцей
Дня беларускага пісьменства

Паважаныя сябры!

Сардэчна віншую вас з Днём беларускага пісьменства, які адзначаецца сёлета на гасціннай Брэсцкай зямлі, у Ганцавічах. 3 года ў год гэта свята робіцца знакавай падзеяй культурнага жыцця краіны, сведчыць пра багацце гістарычнай спадчыны і духоўных традыцый нашага народа. Многія стагоддзі айчынная кніжнасць замацоўвае вечныя ідэалы добра і справядлівасці, з'яўляецца жыватворнай крыніцай мудрасці і ведаў. Ганцаўшчына непарыўна звязана з жыццём і творчасцю выдатнага песняра Якуба Коласа. Святкаванне Дня пісьменства ў гэтых памятных мясцінах яшчэ раз звяртае нас да каштоўнасцей, якія занатаваны ў яго кнігах. І галоўныя з іх — павага да простага чалавека, маральная чысціня, высакароднасць і самаадданая любоў да роднай зямлі. Менавіта на такім падмурку і будзеца ідэалогія сучаснай Беларусі. Таму наша дзяржава будзе заўсёды спрыяць развіццю нацыянальнай культуры і падтрымліваць творцаў, якія з'яўляюцца сапраўднымі патрыётамі сваёй Радзімы. Шчыра жадаю ўсім удзельнікам і гасцям урачыстых мерапрыемстваў шчасця, згоды, плённай працы і дабрабыту.

Прэзідэнт
Рэспублікі Беларусь
Аляксандр ЛУКАШЭНКА

Ад роднае зямлі,
Ад гоману бароў,
Ад казак вечароў,
Ад песень дудароў...
Збіраўся скарб, струменіўся няспынна,
І выхаду шукаў
Адбітак родных з'яў
У словах-вобразах...

Якуб Колас

**4 верасня
Ганцавічы
прымаюць у сябе
свіята нашага
нацыянальнага
Слова**

ДЗЕНЬ БЕЛАРУСКАГА ПІСЬМЕНСТВА

Прысуджаны Дзяржаўныя прэміі

Фрагмент мемарыяла “Дзецім — ахвярам Вялікай Айчыннай вайны” ў Чырвоным Берагу.

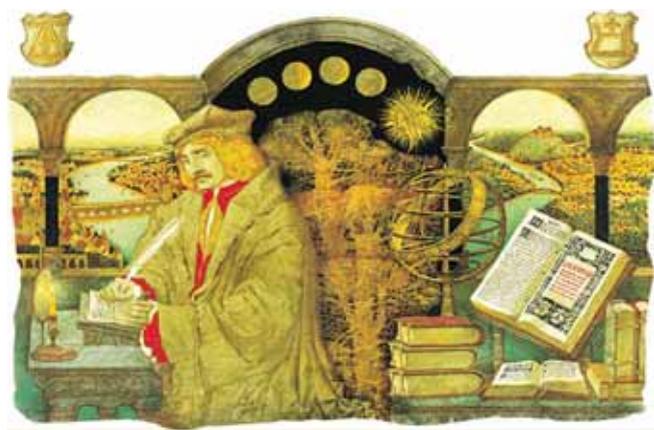
Кіраўнік дзяржавы Аляксандр Лукашэнка прысудзіў Дзяржаўныя прэміі Рэспублікі Беларусь 2010 года. Адна з апошніх прысуджана творчаму калектыву ў складзе Леаніда Левіна, Аляксандра Фінскага і Святланы Катковай за мемарыял “Дзецім — ахвярам Вялікай Айчыннай вайны” ў г.п. Чырвоны Бераг Жлобінскага раёна Гомельскай вобласці,

створаны на месцы нямецка-фашысцкага лагера, у якім у дзяцей бралі донарскую кроў для лячэння нямецкіх салдат. Мемарыял у Чырвоным Берагу адыгрывае важную выхавальную і эстэтычную ролю, атрымаў высокую ацэнку беларускіх і замежных спецыялістаў, а таксама шматлікіх наведвальнікаў.

Акрамя таго, прэмія ў галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры прысуджана Паўлу Татарнікаву за серыю графічных твораў “Брама мінуўшчыны”. Творчасць мастака атрымала сусветнае прызнанне, аўтар з’яўляецца адзіным у краіне ўладальнікам вышэйшай узнагароды Браціслаўскага біенале кніжнага мастацтва — прэміі “Залаты яблык”. Серыя “Брама мінуўшчыны” прысвечана гісторыі Беларусі, выдатным землякам і помнікам нацыянальнай культуры.

У прыватнасці, тры прэміі прысуджаны ў галіне навукі і тэхнікі і дзве прэміі ў галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры.

Адна з апошніх прысуджана творчаму калектыву ў складзе Леаніда Левіна, Аляксандра Фінскага і Святланы Катковай за мемарыял “Дзецім — ахвярам Вялікай Айчыннай вайны” ў г.п. Чырвоны Бераг Жлобінскага раёна Гомельскай вобласці,

П. Татарнікаў “Францыск Скарына” (з серыі “Брама мінуўшчыны”).

Буккросінг у Дзень горада

Сёлетні Дзень горада Мінска пройдзе пад дэвізам “Энергія і інтэлекту час, славыты Мінск, ты выбіраеш нас!”. І ўжо гэты пасыл абумовіў крэатыўнасць святочных мерапрыемстваў.

Як адзначыла начальнік упраўлення культуры Мінгарвыканкома Віталіна Рудзікава, агулам такіх імпрэзаў 10 верасня адбудзецца болей за 60 — на любы, нават самы прыдзірлівы густ. Некаторыя з іх пройдуць упершыню і, можа, запачаткуюць традыцыю.

Сёлетняе свята горада ўвоўдзе ў гісторыю хаця б па той прычыне, што ў яго дзень адбудзецца адкрыццё двух аб’ектаў, якія для Мінска з’яўляюцца “брэндавымі”. Наведальнікі знакамітага Лошыцкага парку здоліць не толькі ацаніць яго рэканструкцыю, якая завяршылася пакуль толькі часткова, але і “унурыцца ў даўніну” дзякуючы адмысловай канцэртнай праграме.

Колішняя Царква Святога Духа, якая некалі лічылася адным з самых прыгожых будынкаў Мінска, адрэзлілася з нябыву літаральна на нашых вачах ужо ў іншай іпастасі. 10 верасня ў гэтай новай-старой адметнасці адкрыецца новая ўстанова культуры — канцэртная зала “Верхні горад”, ці, іншымі словамі, Дзіцячая філармонія.

А непадальк ад яе, на знакавай для гісторыі горада плошчы Свабоды, упершыню разгорнецца “Мінская мастацкая гасцёўня”, удзел у якой возьмуць літаратары і мастакі. Яшчэ адна інавацыя свята — першая маштабная акцыя моднага сёння буккросінгу з красамоўным дэвізам “Стань чытачом”.

— Завядзёнка вольна мяняцца кнігамі ўжо з’явілася ў некаторых сталічных бібліятэках, — распавяла карэспандэнт “К” Віталіна Рудзікава. — І вось, мы ўпершыню пастрабуем правесці нешта падобнае на плошчы, у рамках вялікага свята.

Яшчэ адна інавацыя — маштабны фэст вулічных музыкаў, які ладзіцца ў Траецкім прадмесці па ініцыятыве Маладзёжнай палаты пры Мінскім гарсавеце дэпутатаў. Удзел у ім можа ўзяць кожны ахвотны, без залежнасці ад прафесіяналізму і “творчага стажу”.

Адметна і тое, што адным з эпіцэнтраў Дня горада сёлета будзе Парк Перамогі. Удзень там размесцяцца адразу некалькі канцэртных пляцовак, а ўвечары над Камсамольскім возерам прагучыць фінальны акорд свята — музычны ферверк.

На здымку: у гэтым будынку размесціцца канцэртная зала “Верхні горад”. Фота Пятра ОВАДА

Падлічыце па восені можна не толькі курант. Традыцыйна пад час Дня беларускага пісьменства своеасаблівай выстаўкай дасягненняў становяцца павільены і стэнды айчынных выдавецтваў, дзе яны дэманструюць асноўныя навінкі апошняга года. Балазе, чым парадаваць аматараў кнігі — ёсць: як паведамля на прэс-канферэнцыі за колькі дзён да свята першы намеснік міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Лілія Ананіч, на дадзены момант у краіне працуе больш як 400 выдавецкіх арганізацый, якія толькі ў першым паўгоддзі 2011 года выдалі ў сукупнасці 5 610 назваў кніг і брашур. Што ж пабачаць ганцавічы з “хітоў” ад выдавецтваў?

“Падарожнікі” ды рарытэты

Навінкі айчынных выдавецтваў-2011

“Беларуская энцыклапедыя імя Петруся Броўкі” прадставіць шэраг выдатных мастацкіх альбомаў. Як распавяла галоўны рэдактар Ларыса Языковіч, усе ахвотныя змогуць пазнаёміцца з другім выданнем серыі “Энцыклапедыя рарытэтаў”.

Першым, як вядома, стаў летася фаліян “Радзівілы. Альбом партрэтаў XVIII — XIX стагоддзяў” — лаўрэат прэміі Прэзідэнта краіны “За духоўнае адраджэнне” 2010 года. Сёлета ж прэзентуецца выданне “Дзмітрый Струкаў. Альбом рысункаў 1864 — 1867”, у якім сабраны замалёўкі храмаў, зробленыя мастаком на тэрыторыі тагачаснай Беларусі па замове Расійскай акадэміі навук. Арыгіналы малюнкаў захоўваюцца ў архівах Літвы ў адзінаквым экзэмпляры, а вось цяпер, дзякуючы новаму выданню, яны стануць даступныя для шырокага кола цікавых. Усяго ў гэтай серыі запланаваны выхад 10 кніг. Яшчэ адзін фотаальбом — “Жывая вера. Ветка”, у які ўвайшлі здымкі, зробленыя фотамастаком Анатолем Дрыбасам. Акрамя таго, у серыі сучаснага мастацтва выйшла “Сучасная беларуская скульптура XXI стагоддзя”. А на дзіцячай пляцоўцы адкрые свае старонкі другі том будучага дванаццацітомніка “Энцыклапедыя для школьнікаў і студэнтаў”.

“Мастацкая літаратура” таксама прывязе ў ганцавічы новыя выданні, што пабачылі свет у бягучым годзе: кнігі з серыі “Беларуская паэзія XXI стагоддзя”, “Казкі XXI стагоддзя”, “Жыццё знакамітых людзей Беларусі”, а таксама новы цыкл — “Наш сучаснік”.

На жаль, як распавёў нам галоўны рэдактар Віктар Шніп, не паспявае патрапіць у ганцавічы самае найноўшае выданне з серыі ЖЗЛБ, прысвечанае Максіму Багдановічу, 120-годдзе з дня нараджэння якога мы сёлета адзначаем. Яно мае выйсці з друку літаральна з дня на дзень, — кажа Віктар Шніп. З таго, што, акрамя кнігі, можа зацікавіць патэнцыяльных спажыўцоў, Віктар Шніп назваў серыю “Класікі беларускай літаратуры”, складзеную з 32 партрэтаў выбітных айчынных майстроў слова, пачынаючы ад Багушэвіча і да пісьменнікаў нашых дзён. А яшчэ — календар на будучы 2012 год, прысвечаны беларускім пісьменнікам-юбілярам: сярод іх будуць і Янка Купала з Якубам Коласам, і Максім Танк... Календар гэты стане своеасаблівым “міні-даведнікам”: акрамя партрэта пісьменніка ў ім змешчаны кароткі тэкст пра асноўныя вехі біяграфіі, мастацкі шлях і яго знакамітыя творы.

Выдавецкі дом “Беларуская навука” прадставіць шэраг грунтоўных фаліянтаў. Гаворка, найперш, пра “Славянамоўную паэзію Вялікага Княства Літоўскага XVI — XVIII стст.” і “Беларускую літаратурную спадчыну: анталогія”. Сёння выйшла першая кніга з дзюх. Не застаецца па-за ўвагай чытача і “Турыстычная мапа Беларусі”. А для аматараў гісторыі карыснай будзе кніга пра Мінск і мінчан у першыя дні Вялікай Айчыннай вайны “Дваццаць другога чэрвеня, роўна ў чатыры гадзіны...”.

Галоўным “хітом” выдавецтва “Беларусь”, па словах вядучага спецыяліста аддзела маркетынгу Анжэлы Самасейка, стане “Энцыклапедыя беларускай міфалогіі”.

Прычым ўвага ўдзяляецца тут не толькі старажытным міфам, вераванням, сваятам і абрадам, але і знахарскім “сакрэтам”, разнастайным народным прымхам і забабонам. Да таго ж, кніга выдатна ілюстравана.

Выдавецтва “Вышэйшая школа”, як паведаміў начальнік аддзела маркетынгу Алег Шукела, таксама звернецца да багатай нацыянальнай скарбніцы і “выведзе ў свет” у дзюх кнігах чарговы, пяты, том шасцітомнай серыі “Традыцыйная мастацкая культура беларусаў” пад агульнай рэдакцыяй Тамары Варфаламеевай. Кніга — плён трохгадовага комплекснага фальклорна-этнаграфічнага даследавання брэсцкага Палесся, праведзенага калектывам супрацоўнікаў лабараторыі традыцыйнага мастацтва колішняга Беларускага дзяржаўнага інстытута праблем культуры ў сэдзелем даследчыкаў Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору

На дзіцячай пляцоўцы выдавецтва “Пачатковая школа” таксама прадставіць свае новыя кнігі, што пабачылі свет у 2011 годзе. Як распавяла нам спецыяліст па продажы выдавецтва Вольга Кандзер, пад час прэзентацыі маленькія чытачы змогуць пазнаёміцца і патрымаць у руках такія выданні, як “Мінск — сталіца Беларусі”, “Беларусь у асобах” і “Дзецім аб прафесіях”.

Кніжныя навінкі гартала Таццяна КОМАНОВА

Максім і вакол яго

Дырэктар Дзяржаўнага літаратурнага музея Максіма Багдановіча Таццяна Шаляговіч распавяла “К”, што ў Ганцавічах пад час святкавання Дня беларускага пісьменства ў мясцовым ліцці сельскагаспадарчай выптворчасці будзе прэзентавацца перасоўная выстаўка “Геній зямлі Беларускай”.

Яна прысвечана 120-годдзю легендарнага пісьменніка.

З канца мінулага года да сёлетніх школьных вясновых канікул выстаўка была ў Яраслаўлі, дзе, як вядома, Максім Багдановіч у свой час жыў і скончыў Дзямідаўскі юрыдычны ліцэй. Выстаўка, распачатая ў Год культуры Беларусі ў Расіі, выклікала настолькі вялікі інтарэс, паведам-

Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Выданне багата ілюстравана фатаграфічнымі і нотнымі матэрыяламі. Да таго ж маецца і электронны дадатак, які змяшчае аўтэнтычныя запісы народнай прозы ў выкананні носьбітаў традыцыі.

“Народная асвета”, па словах загадчыка рэдакцыі тэматычнага планавання і літаратурнай падрыхтоўкі выданняў Веры Бесцінай, прэзентуе два блокі сваіх

выданняў. Першы з іх — для дзяцей малодшага школьнага ўзросту, у які ўваходзяць найбольш кнігі, запатрабаваныя маленькімі чытачамі.

Сярод іх серыя кніг — “Расказы дзедз Прыродазнаўцы”, два выданні — “Падарожнікі” па старонках Чырвонай кнігі Беларусі — “Яны не павінны знікнуць”. Выданні будуць прадстаўляць іх аўтары, якія змогуць падрабязна распавесці не толькі пра галоўных герояў, апісаных на старонках, але і пра тое, як адбывалася праца над складаннем і стварэннем гэтых тамоў. А ў другім блоку — для старэйшых школьнікаў — першыя тры выпускі з запусчанай сёлета серыі “Дзівоснае і неверагоднае”: “Зямля невядомая”, “Таямніцы і загадкі чалавечага арганізма” і “Парадаксальны мозг”.

На дзіцячай пляцоўцы выдавецтва “Пачатковая школа” таксама прадставіць свае новыя кнігі, што пабачылі свет у 2011 годзе. Як распавяла нам спецыяліст па продажы выдавецтва Вольга Кандзер, пад час прэзентацыі маленькія чытачы змогуць пазнаёміцца і патрымаць у руках такія выданні, як “Мінск — сталіца Беларусі”, “Беларусь у асобах” і “Дзецім аб прафесіях”.

Кніжныя навінкі гартала Таццяна КОМАНОВА

ляе Таццяна Шаляговіч, што мясцовыя ўлады папрасілі павялічыць тэрмін яе дзеяння.

Гэтымі днямі “геній зямлі Беларускай” едзе ў Ганцавічы. Перасоўная экспазіцыя — мастацка-дакументальная. На 11 планшэтах у мадэрным стылі перададзены копіі дакументаў і фотаздымкаў, што распавядаюць пра жыццё і творчасць Максіма Багдановіча. Дарчы, гэта адна з трох мабільных выставак Дзяржаўнага літаратурнага музея Максіма Багдановіча, якія рэдка бываюць “дома”. Як тлумачыць кіраўнік установы, адна выстаўка “курсіруе” па межы: пабывала ў Латвіі, цяпер знаходзіцца ў Літве, дзе хутка распачнецца Дні беларускай культуры. Другая “вандруе” па рэгіёнах рэспублікі: сёлета наведала Маладзечна, Крупкі, гэтымі днямі збірае наведвальнікаў у Чэрвені. А трэцяя — едзе ў Ганцавічы.

Я.Р.

Біенале? Штогадовы!

Менавіта гэта адзін з вынікаў XI Нацыянальнага фестывалю беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне. Якія яшчэ тэндэнцыі і перспектывы высветліць сёлетні форум? Чытайце першы аналітычны артыкул, прысвечаны фесту, на стар. 6.

Гасцей фестывалю віталі міністр культуры краіны Павел Латушка (першы справа) і старшыня Мінскага аблвыканкама Барыс Батура (першы злева).

Башмет і “Акіян...”

Міжнародны фестываль Юрыя Башмета, які праходзіць у Мінску з 2006 года, не раз прыносіў мноства сюрпрызаў аматарам музыкі. Але сёлетняя праграма, разлічаная на дзесяць першых кастрычніцкіх дзён, павінна, падобна на тое, пераўзысці ўсе чаканні.

— Такага яшчэ не было! — узрушана распавядае дырэктар і мастацкі кіраўнік фестывалю, піяніст Расціслаў Крымер. — Гімнасты рыхтуюць спецыяльныя нумары, і пад гэту балетную сюіту пад купалам разгорнецца шыкоўнае, вельмі романтичнае відовішча. Нагадаю, адкрыццё фестывалю будзе 1 кастрычніка. Не менш узрушыць і закрыццё, якое пройдзе 10-га ў Палацы спорту. У канцэрце “Класіка сустракае рок” беларускі філарманічны аркестр выступіць разам са знакамітым украінскім рок-гуртом “Акіян Эльзы” — каментарый тут, бадай, залішня.

Але не трэба думаць, што такім эпа-тажым будзе ўсё фестываль. Як заўсёды, на ім знойдзецца месца і для цалкам

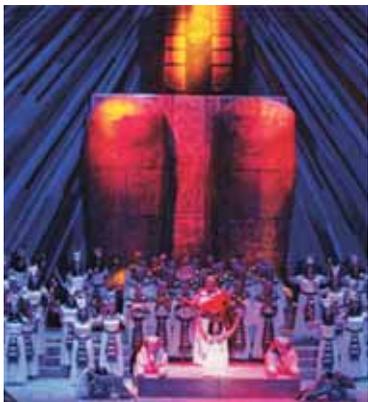
акадэмічных канцэртаў вышэйшай пробы. Акрамя самога Юрыя Башмета прыедзе і яго славы калектыў “Салісты Масквы”. Адбудзецца сольны канцэрт вядомага расійскага піяніста Мікалая Луганскага. Заўсёднік фестывалю Васіль Лабанаў сыграе Фартэліянны канцэрт Альфрэда Шнітке (дадам, што менавіта гэтаму музыканту Альфрэду Шнітке прысвячаю свае фартэліянныя творы, ён жа заўсёды быў іх першым выканаўцам). Пашырыцца і кола салістаў: вы пачуеце і флейту, і цымбалы. Паводле традыцыі, паралельна з фестывалем адбудзецца Маладзёжная акадэмія, якой таксама кіруе Юрый Башмет.

— Улічваючы вашы колішнія пажаданні, выказаныя на старонках газеты “Культура”, — зазначыў Расціслаў Крымер, — на фестываль зноў вернецца практыка беларускіх сімфанічных прэм’ер. Калі раней такія творы мы замаўлялі прызнаным майстрам, сапраўдным мэтрам беларускай музыкі Галіне Гарэлавай, Вячаславу Кузняцову, дык цяпер вырашылі звярнуцца да маладога, але перспектыўнага кампазітара Канстанціна Яськова. Ён рыхтуе да фестывалю фантазію для цымбалаў і сімфанічнага аркестра, саліраваць будзе лаўрэат шматлікіх міжнародных конкурсаў Вераніка Прадзед.

Н.Б.

Іх — сем! Ці больш?

Сем прэм’ер за 79-ы сезон — такія абавязкі паставіў перад сабой Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Беларусі. Адлік, як кажуць, пайшоў: не паспеў сезон адкрыцца 1 верасня, як ужо 9-га і 12-га — прэм’ера “Севільскага цырульніка” Дж.Расіні.

дзіцца працаваць з рэжысёрам, які меў бы музычную адукацыю, як у вас. А Станіслаў Трыфанаў — гэта фантастыка! Ён здольны і на “каларатуры”, і на сакавітыя басовыя ноты. Маё ж галоўнае патрабаванне пры выкананні музыкі Расіні — каб усе спявалі лёгка і нязмужана”. Узрушаны праведзенай працай і М.Панджавідзэ: “Я ў захапленні ад артыстаў! І хаця раней ажыццяўляў тут ужо тры оперныя пастаноўкі (“Набука”, “Тоска”, “Аіда”), па-сапраўднаму парадніўся з трупаі менавіта на “Севільскім цырульніку”.

Далейшыя прэм’еры сезона не менш цікавыя. Гэта, паводле храналогіі будучых прэм’ер, аднаактовыя балеты “Ша-

херазада” і “Тамар”, якія ствараліся стагоддзе таму для “Рускіх сезонаў” у Парыжы, а цяпер будуць пастаўлены ў нас Андрэсам Ліепам; опера “Лючыя дзі Ламермур” Г.Даніэці; балеты “Жызель” А.Адана ў пастаноўцы Мікіты Далгушына і “Анюта” В.Гаўрыліна “ў прачытанні” Уладзіміра Васільева. Нарэшце, опера “Турандот” Дж.Пучыні і, можа быць, “Яўген Анегін” П.Чайкоўскага, запланаваны ўжо надалей. Рыхтуючыся да юбілейнага 80-га сезона, які пройдзе ў 2012 — 13 гг., тэатр дбае пра беларускія прэм’еры. Імі стануць новая рэдакцыя оперы “Сівая легенда” Дзмітрыя Смольскага ў пастаноўцы М.Панджавідзэ і балет “Князь Вітаўт” Вячаслава Кузняцова, які будзе ўвасоблены Юрыем Траянам.

Намячаюцца ў тэатры і іншыя творча-арганізацыйныя навінкі. Хутка адбудзецца праслухоўванне ў стажорскую групу, якая ствараецца пры тэатры. Яе кіраўніком прызначана знаная оперная салістка Наталля Руднева. Пастаяннымі стануць і гастрольныя выезды па абласных і іншых гарадах Беларусі. Працягнуцца межыя гастролі, залогам чаго з’яўляецца падпісанне шэрагу кантрактаў і дамоў. Калядны форум зрушыцца бліжэй да Ражджства — 17 — 22 снежня. А ў адной з адноўленых залаў палаца Радзівілаў у Нясвіжы адкрыецца філіял Камернай залы тэатра імя Л.Александровскай.

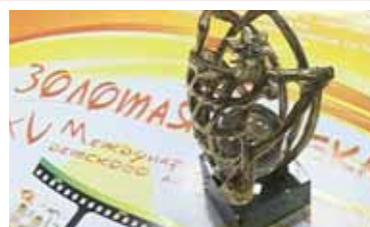
На здымку: сцэна з оперы “Аіда”.

“...Рыбка” ў “Лісы і жорава”

Адрозна з двума ўзнагародамі вярнуліся беларускія аніматары з XVI Міжнароднага фестывалю анімацыйных стужак “Залатая рыбка”, які праходзіў напрыканцы жніўня ў Сочы.

працай, а карціна Уладзіміра Пяткевіча “Лісы і жораў” паводле беларускай народнай казкі атрымала прызнанне дзіцячага журы фесту, якое назвала нашу стужку самай лепшай.

У фестывалі прымалі ўдзел таксама іншыя анімацыйныя работы, створаныя на Нацыянальнай кінастудыі “Беларусь-фільм” цягам апошняга года, а таксама дэлегацыя айчынных аніматараў. Гран-

пры “Залатой рыбкі” ў гэты раз атрымала стужка “Яшчэ раз!”, створаная ў майстэрні сусветнавядомага расійскага аніматара Аляксандра Пятрова. Прафесійнае журы фесту ўзначальваў класік савецкай анімацыі Фёдар Хітрук.

Тры прыярытэты рэктара Інстытута культуры Беларусі

Пра кадры, навуку і міжнародныя стасункі

29 жніўня рэктарам Інстытута культуры Беларусі стаў дацэнт кафедры этналогіі і фальклору Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Янка Крук. Натуральна, “К” адразу ж пацікавілася, якія прыярытэты вызначыць для сябе новы кіраўнік, з чаго збіраецца распачынаць упарадкаванне ўстанова і ў чым бачыць яе далейшую перспектыву.

таго, каб наперад бачыць, хто і ў які час будзе павышаць кваліфікацыю і што за патрабаванні мае... Асобная праграма будзе тычыцца кіраўнікоў культуры на розных узроўнях.

— Пры Інстытуце, наколькі ведаю, ужо створаны Рэспубліканскі савет кіраўнікоў абласных метадычных цэнтраў на чале з дырэктарам Магілёўскага АМЦНТ Алегам Хмяльковым. Як збіраецца яго задзейнічаць?

— Разам з саветам будзем распрацоўваць праграму сумеснай дзейнасці. І просім Інфацэнтр “Культура”, каб ён стаў тым “палігонам”, на якім мы збіраемся ладзіць штоквартальныя “круглыя сталы” па стратэгічных узаемакарысных тэмах і дзеля вывяслення найбольш актуальных пытанняў.

Другі кірунак — гэта стварэнне навуковых лабараторый, што цягнуць за сабой забеспячэнне адпаведных матэрыяльна-тэхнічных умоў. Значыць, будзем шукаць спонсараў, працаваць з замежнымі арганізацыямі. Трэці кірунак — міжнародныя сувязі. Ёсць ідэя міністра культуры, каб у Берліне, Варшаве, Вільнюсе, Маскве і Кіеве стварыць своеасаблівыя філіялы нашага інстытута, дзе будзе прэзентавацца айчынная культура для беларускай дыяспары. Вельмі цікавы кірунак дзейнасці. Думаю, ён будзе адным з прыярытэтных.

Цікавіўся Яўген РАГІН
Фота Анатоля КЛЕШЧУКА

— На другі дзень маёй працы на новай пасадзе, — распачаў Янка Крук, — мы з супрацоўнікамі Інстытута досыць працяглы час займаліся аналізам напаяўнення нашага сайта, яго прэзентабельнасці... Паколькі мы “перанарадзіліся” і распачынаем новы этап дзейнасці, таму варта заявіць аб сабе, патлумачыць, чым канкрэтна будзе займацца ўстанова... У якасці асноўных — тры кірункі дзейнасці, кожны з якіх вымагае неадкладнага вырашэння канкрэтных праблем.

— Што за кірункі, і ў чым выйсце з праблем?

— Павышэнне кваліфікацыі і перападрыхтоўка работнікаў культуры, на мой погляд, немагчымы без стварэння глабальнай інфармацыйнай базы даных, дзе варта прадставіць літаральна кожнага чалавека, задзейнічанага ў сферы. Усё гэта для

Аб’ява*

Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў

аб’яўляе конкурс на замяшчэнне пасады прафесарска-выкладчыка складу:

- загадчык кафедры тэорыі і гісторыі дызајну;
- загадчык кафедры менеджменту, гісторыі і тэорыі экранных мастацтваў;
- дацэнт кафедры рэжысуры кіно і тэлебачання;
- дацэнт кафедры гуманітарных дысцыплін (гісторыя).

Тэрмін падачы заяў — адзін месяц з дня апублікавання аб’явы. Заявы і дакументы, згодна з Палажэннем аб конкурсе, падаваць на імя рэктара Акадэміі на адрас: 220012, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 81, аддзел кадраў; тэлефон: 292-77-34.

Аб’ява*

Стыпендыяльная праграма Міністра культуры і нацыянальнай спадчыны Рэспублікі Польшча “Gaude Polonia”

Нацыянальны цэнтр культуры аб’яўляе конкурс на атрыманне стыпендыі на шасцімесячны курс навучання ў Польшчы ў рамках стыпендыяльнай праграмы Міністра культуры і нацыянальнай спадчыны Рэспублікі Польшча “Gaude Polonia”.

Праграма “Gaude Polonia” прызначаецца для маладых дзеячаў культуры і перакладчыкаў з краін Цэнтральнай і Усходняй Еўропы. Курс навучання ў Польшчы пачнецца 1 лютага і будзе доўжыцца да 31 ліпеня 2012 года. Набор удзельнікаў ажыццяўляецца на конкурснай аснове. Кандыдаты павінны валодаць польскай мовай на базавым узроўні.

Заяўкі прымаюцца да 15 кастрычніка 2011 года. Падрабязную інфармацыю аб Праграме і бланкі анкет можна атрымаць на інтэрнэт-старонцы www.ncl.pl/sub.pl/gaudepolonia.html і ў Нацыянальным цэнтры культуры ў Варшаве (тэл: + 48 22 210 01 21), а таксама ў Польскім інстытуце ў Мінску (Мінск, вул. Валадарскага, 6; тэл. (8017) 200-63-78, (8017) 200-95-81).

Безапеляцыйныя прагнозы адносна немінучай смерці “папяровай” кнігі, якія некалі рабілі многія футуролагі, цяпер асабліва даверу ўжо не выклікаюць. Традыцыйны “носьбіт слова” пакуль не збіраецца станавіцца анахранізмам. Але ў яго з’явілася альтэрнатыва. Чытанне сёння ўжо не атаясамліваецца адно з кнігадрукаваннем. І наўрад ці каго збянтэжыць тое, што на сёлетнім Дні беларускага пісьменства будуць прэзентавацца не толькі кніжныя навінкі, але і электроннае выданне, падрыхтаванае Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі да 120-ых угодкаў Максіма Багдановіча.

Дыск “Паэт красы і гармоніі” мог бы мець і іншую назву: “Максім Багдановіч. Усё”. І яна б зусім не была перабольшаннем. Гэта своеасабліва мультымедычная энцыклапедыя, якая змяшчаецца на адным DVD-носьбіце і ўключае не толькі поўны збор твораў класіка, але і падрабязную бібліяграфію выданняў, факсімільныя рукапісы і аўтографы, прысвечаныя Багдановічу артыкулы розных гадоў, а таксама рэпрадукцыі больш як 60 твораў беларускіх мастакоў ды ноты песень, напісаных на вершы Максіма... Адным словам, сапраўды ўсё, што так ці інакш тычыцца яго постаці. Агулам — каля чатырох гігабайт.

Адпаведна, мэтавай групай гэтага дыска з’яўляюцца як “прасунутыя карыстальнікі” (для даследчыкаў і літаратуразнаўцаў ён папросту неацэнны), так і шматлікія аматары паэзіі Багдановіча.

— Думаецца, гэтае выданне будзе вельмі карысным для бібліятэк краіны, — кажа намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Людміла Кірухіна. — Тым больш, амаль кожная з іх ужо мае камп’ютар.

— А таксама яно спатрэбіцца настаўнікам ды вучням, — дадае загадчык сектара інфармацыйна-аналітычнага аддзела бібліятэкі Людміла Гушчынская. — Спадзяемся, дыск стане цудоўным метадычным дапаможнікам, базай для стварэння новых, арыгінальных сцэнарыяў урокаў. Добра “спрацуе” ён таксама і ў плане іміджу, засведчыўшы дзецям, што новыя тэхналогіі цудоўна дастасоўваюцца да беларускай класікі.

Падобных сведчанняў пакуль не так і шмат. Перайшоўшы выключна на “e-book”, аматар беларускай літаратуры вельмі хутка пачне адчуваць сапраўдны “інфармацыйны голад”. Асабліва ў тым выпадку, калі ён прынеціпава вырашыць карыстацца толькі легальным прадуктам.

Пакуль што айчынным выдавецтвам не так і часта звяртаюцца да такога фармату, як электронныя выданні. Затое ніводнае з іх не з’яўляецца проста “моднай забавкай”. Гэта сапраўды актуальныя прадукты, уласобіць якія ў іншым выглядзе было б досыць праблематычна.

Стымул да чытання

— Калі па шчырасці, да электронных кніг я стаўлюся скептычна, — “з парога” заявіў дырэктар выдавецтва “Мастацкая літаратура” Уладзіслаў Мачульскі. — Ці зручна вам чытаць з экрана, скажам, паэзію альбо добрую прозу? Мне — не. І я ведаю, што нават людзі маладзейшага пакалення — прыкладам, мае дзеці — адчуваюць такі самы дыскамфорт і таму аддаюць перавагу менавіта традыцыйным выданням. Кнігу можна патрымаць у руках, пачуць шлох яе старонак, яна і сама па сабе з’яўляецца сінтэтычным творам розных мастацтваў...

У той самы час, дырэктар найбуйнейшага дзяржаўнага выдавецтва краіны падкрэслівае, што гэта — яго прыватная пазіцыя. І яна мае куды меней значэння за “голас” большасці чытачоў.

— Задача выдаўца — каб кніга была запатрабавана. У якім фармаце — гэта ўжо пытанне другаснае, — перакананы Уладзіслаў Мачульскі. — І таму калі электронныя выданні займаюць большую папулярнасць, калі яны будуць спрыяць папулярнасці айчынай літаратуры, мы гатовы засвойваць гэтую нішу больш актыўна. Калі людзі захоўваюць чытаць з экрана, яны атрымаюць такую магчымасць.

На сёння карыстальнікі электронных кніг нават у Заходняй Еўропе складаюць усяго 10% ад агульнай колькасці чытачоў.

папяровае выданне. Пагадзіцеся, адна справа — убачыць нейкі помнік архітэктуры на здымку, а зусім іншая — на ўласныя вочы. Але ж фота можа стаць добрым стымулам выправіцца на экскурсію.

Дыск замест шафы

Сапраўды, электронныя “чыталкі” не маюць прыемнага водару друкарскай фарбы. Затое яны могуць валодаць іншымі прывабнымі для карыстальніка опцыямі. Прыкладам, прачытаўшы любімы

віц і MP3-зборнік твораў беларускіх паэтаў ды песень на гэтыя вершы, які таксама выйшаў у “Мастацкай літаратуры”. Некаторыя з яго дарожак — папраўдзе ўнікальныя.

— Слухач можа пачуць галасы Янкі Купалы, Якуба Коласа, многіх іншых класікаў, — распавядае складальнік выдання Зося Кустава. — “Сымона-музыку” спецыяльна для гэтага выпадку пагадзіўся агучыць Міхась Міцкевіч, паэма “Курган” прадстаўлена ў выкананні знакамітага Ільі Кургана. Уласна, дыск выдадзе-

— Яшчэ ў 50-ыя гады сістэмныя даследаванні пачала супрацоўніца нашай бібліятэкі Ніна Ватацка, — распавядае Людміла Гушчынская. — Гэта была праца яе жывіцы. І яна стала асновай для гэтага дыска, удзел у стварэнні якога ўзяў вялікі аўтарскі калектыў як з бібліятэкі, гэтак і з Літаратурнага музея Максіма Багдановіча ды іншых арганізацый.

Кніжныя піраты

Дыск, прысвечаны Максіму Багдановічу, вылучае і яшчэ адна акалічнасць: яго змест цалкам адпавядае беларускаму заканадаўству ў сферы аўтарскага права. Як адзначыла Людміла Кірухіна, стаўленне ўкладальнікаў да гэтага пытання было вельмі сур’ёзным. Але ж, у цэлым, такі падыход зусім не ўласцівы для распаўсюду электронных тэкстаў — прынамсі, на постсавецкай прасторы.

Мала хто ведае, што першыя зафіксаваныя парушэнні аўтарскіх правоў адбываліся менавіта ў сферы кнігадрукавання. І менавіта нелегальныя выдаўцы ў XVII стагоддзі сталі прыпадабняць да марскіх разбойнікаў. Але ў XX стагоддзі пра кніжнае пірацтва амаль не было чуваць, нават і тэрмін такі не прыжыўся. Якія, надрукаваць кантрафактнае выданне не так і лёгка.

Аднак з пераходам кніг у электронны фармат сітуацыя рызыкуе істотна змяніцца. Бо, як паказвае практыка, усё, што становіцца файлам, рана ці позна апынаецца ў вольным доступе на адным з Інтэрнэт-парталаў альбо торэнт-трэкераў. І пачынае жыць сваім жыццём, незалежным ад праваўладальніка. У постсавецкай эўрапрасторы такі алгарытм — непазбежны. І ніякія тэхнічныя спосабы абароны інфармацыі тут не паназяць. Таму Зося Кустава лічыць патрэбным стварэнне для піратаў менавіта юрыдычных бар’ераў.

Як адзначыў начальнік Цэнтра па калектыўным кіраванні маёмаснымі правамі Нацыянальнага цэнтра інтэлектуальнай уласнасці Аляксей Бічурын, у айчынным заканадаўстве такія бар’еры даўно існуюць: яно поўнаасо адрывае міжнародным стандартам. Але ж паўнаартаснае заканадаўчае рэгуляванне сучаснага інфармацыйнага поля сёння падаецца справай надзвычай праблематычнай.

— Яна патрабуе ад праваўладальніка немалых высілкаў ды выдаткаў, а вось плён можа быць сумнеўным, — кажа Аляксей Бічурын. — На месцы аднаго пераможанага пірата зазвычай адрозу з’яўляецца некалькі новых. Таму я перакананы: толькі жорсткімі мерамі праблему не вырашыць. Патрэбны нейкі кампраміс паміж цягай сучаснага чалавека да няспыннага абмену інфармацыяй ды інтарэсамі праваўладальнікаў. Якімі будуць новыя бізнес-модэлі, скажам пакуль цяжка — буйныя “гульцы” на рынку інтэлектуальнай уласнасці яшчэ толькі асноўваюць сённяшні стан рэчаў. Але цалкам лагічна прагназаваць тое, што аўтарскія адлічэнні з адной адзінкі прадукцыі будуць змяшчацца. Магчыма, гэта ўдасца кампенсаваць праз рост накладу альбо нейкімі іншымі спосабамі.

Для камерцыйных выдавецтваў гэта — праблема. Але ёсць тыя нішы, дзе вольны распаўсюд інфармацыі можа толькі вітацца. Гэта сацыяльна значная або навуковая літаратура, якая не ставіць за мэту атрыманне прыбыткаў. Ці, скажам, творы маладых аўтараў, чые даходы ад продажу вельмі рэдка дазваляюць вярнуць нават выдаткі на друк.

— Калі нашы кнігі крадуць з выставачных стэндаў, я і шкадую адначасова, і радуся, — прызнаўся Уладзіслаў Мачульскі. — Бо гэта — не толькі страты, але і своеасаблівае прызнанне нашых заслуг: на дрэнную кнігу ніхто б не паквапіўся. Тое самае тычыцца і пірацтва. Урэшце, наша выдавецтва — арганізацыя не столькі камерцыйная, колькі менавіта выхаваўчая, ідэалагічная. І гэты прырытэт неабходна ўсведамляць. Мы выдаем сацыяльна значную літаратуру і гатовы неслі фінансавыя страты дзеля павелічэння грамадскага эфекту нашай дзейнасці. Будзем толькі рады, калі нашы кнігі займаюць больш чытачоў — якім бы спосабам гэта ні адбывалася.

Ілья СВІРЫН

Чатыры гігабайты Багдановіча

E-book: “модныя цацкі” без піратаў?

Ды, разам з тым, іх лік паступова расце — разам з імклівым зніжэннем цен на “чыталкі” ды розныя іншыя кішэнныя “дывайсы” з вялікім экранам. Натуральна, гэтая тэндэнцыя хутка “адгукнецца” і ў нас.

Заходнія аналітыкі, абазнаныя ў псіхалогіі сучаснага чалавека, лічаць, што гэты інавацыі адно толькі павялічваюць інтарэс да чытання як такога: той, хто ўжо даўно не трымаў у руках кнігу, можа зноўку стаць чытачом, набыўшы “модную цацку”.

— Некаторыя маладыя людзі прывычаліся спажываць інфармацыю толькі ў электронным выглядзе і апошні раз былі ў кнігарні... ніколі, — кажа Уладзіслаў Мачульскі. — Буду вельмі рады, калі дзякуючы новым тэхналогіям яны падахоўваюцца да чытання.

Што да канкурэнцыі з друкаванай кнігай... За лёс апошняй дырэктар “Мастацкай літаратуры” спакойны:

— Нярэдка мне даводзілася сутыкацца з такімі выпадкамі: чалавек спярша чытае тую ці іншую кнігу ў Інтэрнэце, а потым купляе

верш, можна тут жа ўключыць напісаную на гэтыя словы песню. Альбо убачыць, як той ці іншы літаратурны герой быў уважаны ў кіно, супаставіўшы свае ўяўленні з поглядам рэжысёра. Сучасныя “дывайсы” ўсё гэта дазваляюць.

Пра мультымедыя-кнігі гавораць апошнім часам шмат, але пакуль што звыклі для нас “альтэрнатыўны” фармат — гэта ўсяго толькі электронная версія тэксту. Выданні Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі дэманструюць куды большы спектр магчымасцей. На згаданым вышэй дыску можна знайсці песні на вершы Багдановіча, фрагменты прысвечаных яму дакументальных фільмаў...

Уладзіслаў Мачульскі разглядае электронныя выданні перадусім не як адпаведнікі папяровым, але як дадаткі да іх. Прыкладам, звычайная кніга не можа гаварыць гол

ла -

сам свайго аўтара, але калі да яе далучаецца кампакт-дыск... Таму плануецца, што падпісчыкі 25-томнага збору твораў Караткевіча, выданне якога распачнецца ўжо неўзабаве, змогуць не толькі пачытаць, але і пачуць вершы класіка — у тым ліку, і ў аўтарскім выкананні. Балазе, выпушчаны выдавецтвам дыск “Быў. Ёсць. Буду”, які дае такую магчымасць, сёння ўжо і не знойдзеш на паліцах крамаў.

У папяровым фармаце нельга ўя-

рэпрадукцыі сёння вельмі цяжка. І блялая копія “Сікцінскай мадонны”, якая нават паводле сваіх колераў не адпавядае арыгіналу, наўрад ці можа паслужыць добрым навучальным дапаможнікам.

Першыя паўнаартасныя электронныя выданні з’явіліся ў нашай краіне яшчэ ў мінулым дзесяцігоддзі. У 2004 годзе Нацыянальная бібліятэка Беларусі падрыхтавала дыск “Літаратурная спадчына Беларусі XI—XX стагоддзяў”. Неўзабаве саспела і ідэя той серыі, якую сёння неафіцыйна называюць “залатой”. Дыск, прысвечаны Багдановічу, стаў ужо трэцім у ліку такіх энцыклапедыяў. І кожнай з іх папярэднічае доўгая і карпатлівая праца.

Менавіта на ўрадлівай на творчыя ідэі ганцавіцкай зямлі пад час працы ў мясцовай школе ў будучага класіка беларускай літаратуры Якуба Коласа нарадзілася ідэя знакамітай трылогіі пра шлях настаўніка Андрэя Лабановіча. Твор “На ростанях” хутка стаў сапраўды класічным, а ў 1960 годзе быў экранізаваны адным з “піянераў” беларускага кіно Уладзімірам Корш-Сабліным пад назвай “Першыя выпрабаванні”. Аб тым, ці перажыла гэтая стужка свой час, можна спрачацца, але бясспрэчна тое, што экранізацыі літаратурных твораў заўсёды былі адным з магістральных кірункаў айчыннага кінамастацтва. Прынамсі, самая першая беларуская ігравая кінакарціна — “Лясная быль” Юрыя Тарыча 1926 года — таксама была створана па літаратурным творы — апавесці Міхася Чарота. Беларускае кіно найноўшага часу крочыць па слядах папярэднікаў і часта звяртаецца да літаратурных першакрыніц. Аднак гучных поспехаў у гэтым кірунку за апошнія гады на “Беларусьфільме”, на жаль, не было. Можна таму, што найлепшыя творы пісьменнікаў пакуль чакаюць сваёй чаргі на першую экранізацыю або новае, больш актуальнае працэнтам майстрамі экрана. Між тым — і такія прыклады ёсць — класічныя рэчы беларускай літаратуры стала карыстаюцца поспехам у замежных рэжысёраў. Шлях на наш экран айчынныя кнігі паспрабаваў даследаваць карэспандэнт “К”.

Разбурыць стэрэатыпы!

— Творы беларускай літаратуры павінны выглядаць годна на экране — лепш іх не здымаць зусім, чым здымаць кепска! — член мастацкага савета і “Савета мэтраў” Нацыянальнай кінастудыі, рэдактар шматлікіх стужак, у тым ліку “Дзікага палявання караля Стаха” Валерыя Рубінчыка, Ізольда Кавелашвілі эмацыйна ўспрымае “праблемы росту” нацыянальнага кінамастацтва.

— Хібы і пралікі рэжысёраў мінулых часоў трэба ўспрымаць з разуменнем, — лічыць яна. — Нашы кінематаграфісты вучыліся тады па-за межамі краіны, у Маскве і Ленінградзе, таму перадусім былі арыентаваны на рускую літаратуру, беларуская папросту не ўваходзіла ў іх тагачаснае “поле зроку”. Сёння становішча змянілася, але нашы кінематаграфісты амаль развучыліся працаваць з літаратурнымі першакрыніцамі, пісаць паводле іх годных сцэнарыі. Пакуль што мы бачым скарачаныя варыянты твораў, а не паўнаватарныя

нематаграфісты. Беларускі класічны літаратурны герой аддае больш часу ўнутраным маналагам, чым нейкім рухам.

— Беларуская літаратура — з’ява вельмі шырокая, у ёй існуюць самыя розныя, у тым ліку, жанравыя плыні, героі якіх дастаткова рухаюцца і здольны на самыя актыўныя ўчынкі, — не пагаджаецца пісьменнік і літаратурны крытык Людміла Рублеўская. — Можна сярод беларускіх твораў і не хапае такога запатрабаванага накірунку сучаснай літаратуры, як “фэнтэзі”, але ўсяго астатняга — на любы густ. Як вядома, цікава і займальна можна экранізаваць нават тэлефонны даведнік — усё залежыць ад майстэрства пастаноўшчыка. На жаль, у адносінах да беларускай літаратуры дасюль дзейнічаюць пэўныя стэрэатыпы. Нашым кінематаграфістам можна параіць менш іх прытрымлівацца, а больш чытаць новых кніг, актыўней шукаць сярод іх матэрыял для экранізацый.

кі — “Беларусі ў фантастычных апавяданнях” Яна Баршчэўскага, “Чазеніі” і “Нельга забыць” Уладзіміра Караткевіча. Дарэчы, апошні ўдалы фільм па творах беларускай літаратуры, які я глядзела сама і паказваю на занятках студэнтам, быў “Франц + Паліна”, зняты па апавесці Алеся Адамовіча расійскім рэжысёрам. Нам вельмі не хапае стужак, якія будучы прапагандаваць беларускія кнігі так, як гэта робіць карціна Андрэя Вайды “Пан Тадэвуш”, дзе рэжысёру ўдалося спалучыць відовішчнасць і павагу да першакрыніцы. Хочацца таксама параіць нашым кінематаграфістам выбіраць больш рознабаковую тэматыку.

— Маё пакаленне літаратараў прапануе чытачу Беларусь як рамантычную краіну замкаў і мястэчкаў, — падтрымлівае Людміла Рублеўская. — У такім накірунку павінна рухацца і нацыянальнае кіно. Але гэта не значыць, што яму неабходна забыцца на класіку. Тая ж трылогія “На

На ўзроўні першакрыніцы

Гісторыкі кіно сведчаць, што вынаходніцтва братаў Люм’ер магло застацца на ўзроўні таннага атракцыёна для кірмашовых балаганаў, калі б у 1915 годзе амерыканскі рэжысёр Дэвід Уорк Грыфіт не зрабіў рэвалюцыю ў сцэнарнай справе. Працуючы над стужкай “Нараджэнне нацыі”, славы кінематаграфіст не проста ўзяў у якасці асновы буйны літаратурны твор пісьменніка Томаса Дыксана “Чалавек клана”, але і ўпершыню скарыстаў для экраннага відовішча раманную структуру літаратурнага твора. Стужка Грыфіта мела неверагодны поспех, а ўзровень кінаіндустрыі адразу прыўзняўся на некалькі прыступак і выклікаў зацікаўленасць у прыхільнікаў высокага мастацтва. Больш за тое, узбагаціўшыся здабыткамі сваёй літаратуры, кінамастацтва стала адным з асноўных падмуркаў нацыянальнай культуры ў самых розных краінах свету.

Экранізацыі сталі ці не самым распаўсюджаным відам кінамастацтва. Добрая літаратура, “кінагенічная” сама па сабе, “прапануе” сцэнарыстам гатовыя сюжэты, а рэжысёрам — яркія, запамінальныя вобразы. Але годна перанесці іх на экран дадзена не кожнаму: зрабіць адпаведны літаратурнаму кінатвор удаецца далёка не кожны раз нават самым вопытным майстрам. Напрыклад, вышэйзгаданы Томас Дыксан не быў згодны з тым, як Дэвід Уорк Грыфіт перанёс яго твор на экран: існуе нават анекдот аб тым, як нягодны з экраннай трактоўкай Дыксан у знак пратэсту пакінуў залу пад час прагляду... Прыхільнікі ж кнігі таксама часцяком застаюцца незадаволенымі тым, як рэжысёр і яго творчая група “ўбачылі” іх любімых герояў.

— З тым, што “Беларусьфільм” не звяртае ўвагі на айчынную літаратуру, на 100% пагадзіцца не даводзіцца, — каментуе загадчык аддзела экранных мастацтваў Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, член мастацкага савета Нацыянальнай кінастудыі, кандыдат мастацтвазнаўства Антаніна Карпілава. — У апошнія гады было даволі прыкладаў экранізацый, і гэта зразумела: наша краіна традыцыйна літаратурна-цэнтральная, кніга ў нас, дзякуй богу, дасюль карыстаецца павышанай увагай. Але справа ў якасці, ва ўзроўні гэтых экранізацый: і раней шмат якіх з іх па сваім духу не заўсёды адпавядалі першакрыніцам, былі занадта ілюстратыўнымі, так бы мовіць, “фальклорна-этнаграфічнымі”. Таго ўзроўню пачуцця нацыянальнага менталітэту, самасвядомасці, духоўнай культуры нашага народа, якія закладзены ў тво-

Дзе “новая зямля” экранізацый?

Калі героі нацыянальнай літаратуры запануюць у айчынным кіно?

рах літаратурнай класікі, здолелі дасягнуць лічаныя нашы кінематаграфісты. Як ці не самы ўдалы прыклад хачу прывесці стужку Валерыя Рыбарава “Чужая вотчына” па творах Вячаслава Адамчыка, у якой добра перададзены ўнутраны свет беларуса. Выбітнай трэба лічыць экранізацыю апавесці Васіля Быкава “Круглянскі мост”, якую ажыццявіў Аляксандр Мароз. Але тое было ў 1980-я —

**Што?
Як?
Калі?**

З меркаваннем Людмілы Рублеўскай цяжка не пагадзіцца — вопыт нашых бліжэйшых суседзяў сведчыць аб тым, што цікавай можа быць не толькі нацыянальная класіка, але і сучасная проза. Як адзін з вельмі ўдалых прыкладаў можна прывесці стужку літоўскага рэжысёра Гіціса Лукшаса “Вір” па сучасным рамане Ромуалдаса Гранаўскаса, якая паўдзельнічала ў шэрагу міжнародных фестываляў, у тым ліку — кінапраграме апошняга “Славянскага базару ў Віцебску”. А якія творы сучаснай беларускай літаратуры маюць шанцы на ўдалую пастаноўку?

— На экран “просяцца” кнігі Максіма Клімковіча, Уладзіміра Сцяпана, Людмілы Рублеўскай, Сяргея Балахонава, Уладзіслава Ахроменкі, многія з іх — амаль гатовыя сцэнары. Аднак наша літаратура, як і нацыянальны менталітэт, вельмі псіхалагічная, яна паглыблена ўнутр асобы чалавека, але не багатая на актыўныя падзеі, якія заўсёды з ахвотай увасабляюць кі-

ростанях” можа быць сёння вельмі запатрабаванай у маладога глядача, трэба толькі зняць яе ў адэкватнай манеры, сучаснай кінамовай, у выглядзе якаснага тэлесерыяла, напрыклад. Цудоўнай і вельмі сучаснай можа выглядаць экранізацыя “Лабірынтаў” Вацлава Ластоўскага, з іх міфалагічнымі персанажамі.

— Не страцілі сваёй актуальнасці, а мо, нават, сталі яшчэ больш запатрабаванымі Васіль Быкаў, Уладзімір Караткевіч, — упэўнена Ізольда Кавелашвілі. — Нездарма адразу некалькі замежных рэжысёраў збіраюцца пачаць працу над стужкамі па творах нашых пісьменнікаў. А вось нашы планы наконт “Каласоў пад сярпом тваім”, на вялікі жаль, пакуль пад пытаннем...

Сапраўды, самыя экранізаваныя з беларускіх пісьменнікаў ізноў уваходзяць у найбліжэйшыя праекты кінематаграфістаў: хутка на базе “Беларусьфільма” адна з расійскіх кампаній пачынае здымкі быкаўскага “Бліндажа”, яшчэ адна маскоўская студыя плануе нанова паставіць “Чорны замак Альшанскі”, прычым самастойна, без удзелу беларускага боку. Як ужо пісала “К”, адзін з самых актуальных рэжысёраў сусветнага кіно Сяргея Лазніца прыступае да экранізацыі быкаўскай апавесці “У тумане”, прычым, як ён паведамляе ў кожным інтэрв’ю, бачыць месцам для здымак стужкі толькі Беларусь.

Стужкі па творах такіх выбітных пісьменнікаў, як Васіль Быкаў, Алеся Адамовіч, не раз давалі нашай культуры шанц заявіць аб сабе на найвышэйшым узроўні — дастаткова прыгадаць “Альпійскую баладу” Уладзіміра Сцяпанава, “Узыходжанне” Ларысы Шапіцька, “Ідзі і глядзі” Элема Клімава, якія ўслед за літаратурнымі першакрыніцамі ўвайшлі ў склад лепшых твораў сусветнага мастацтва. Спадзяемся, “залатым запасам” нашай літаратуры ў бліжэйшы час будуць карыстацца не толькі замежныя, але і айчынныя кінематаграфісты, хаця бы на ўзроўні сумесных кінапраектаў....

Антон СІДАРЭНКА

“залатыя часы” нацыянальнага кіно, на жаль, у 1990-я і 2000-я годнага працягу працы з беларускай літаратурай на “Беларусьфільме” не было. Выключэннем трэба лічыць хіба што “Нябачаны край” Віктара Аслюка па прозе Міхася Зарэцкага, дзе рэжысёр вельмі трапна “размаўляў” на адэкватнай літаратурнай першакрыніцы экраннай мове. Усе астатнія нядаўнія спробы экранізаваць беларускіх пісьменнікаў выглядаюць надта ілюстратыўнымі або стылістычна састарэлымі.

сцэнарыі.

— Можна сказаць, што працэс этнічнай самаідэнтыфікацыі ў нашым кіно яшчэ не завяршыўся, — кажа Антаніна Карпілава. — Мы маем нарэшце перайсці ад вонкавага, павярхоўнага ўспрымання нацыянальнай літаратуры як “фальклорнага запаведніка” да паўнаватарскага асэнсавання яе ўсеабадымнага культурнага характару. Аднак наша літаратура, як і нацыянальны менталітэт, вельмі псіхалагічная, яна паглыблена ўнутр асобы чалавека, але не багатая на актыўныя падзеі, якія заўсёды з ахвотай увасабляюць кі-

Вярнуўшы сабе тры дні замест аднаго, джаз- і рок-канцэрты, аўтарскія вечарыны і “круглы стол”, дапоўніўшы музыку і літаратуру тэатрам, Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне вырашывае фармат — замест цяперашняга біенале, калі ён праводзіўся раз у два гады.

Канкурсанты-канкурэнты

Паслухаўшы ўсіх (іх было дваццаць) удзельнікаў Рэспубліканскага конкурсу маладых выканаўцаў, якому быў аддадзены першы фестывальны дзень, Гран-пры члены журы вырашылі не прысуджаць, прычым аднагалосна. Ганаровы прыз імя У.Мулявіна справядліва дастаўся Нацыянальнаму канцэртнаму аркестру на чале з народным артыстам краіны, прафесарам Міхаілам Фінбергам. Першую прэмію атрымала драйвавая, з джазавым вакалам Кацярына Худзінец з Жодзіна. Другую прэмію падзялілі лірычны, шчыры, з кранальнай цеплынёй у голасе Дзяніс Пацэвіч — маладзечанец — і самая маладая канкурсантка, 18-гадовая Дар’я Кудрыцкая, якая вучыцца ў Гродне. На трэцім месцы апынуліся адразу тры. Саліст Гомельскай філармоніі Андрэй Коласаў, вядомы па леташнім лаўрэатстве на “Славянскім базары ў Віцебску”, харызматычная студэнтка Універсітэта культуры і мастацтваў Радміла Сямёнава, вядомая па праекце “Новыя галасы Беларусі”, і надзвычай музычны Яўген Доліч — таксама выхаванец Мінскага каледжа мастацтваў і ўжо першаккурснік БДУКІМ.

Такім чынам, перамагалі тры рэчы: прафесіяналізм (а ён уключае голас, густ і падрыхтоўку), асабістае стаўленне да песні і энергетыка, якая вызначаецца не тэмпам, а тымі “нітачкамі”, што спявак працягвае ў залу.

Конкурс, як заўсёды, выявіў і слабыя месцы ўдзельнікаў. Адразу “кідаліся ў вушы” хібы вакальнай падрыхтоўкі. І, што цікава, незалежна ад пройдзенага курсу навучання. Не ўсе, на жаль, “жылі песняй”, уваходзячы ў вобраз з першай ноты ўступу. Камусьці папросту не хапала густу: і ў знешнім выглядзе, і ў апрацоўцы абранай песні. Затое хапала рэстараннай манеры, зусім не прыдатнай для канцэртнай залы.

Асобных заўваг вымагаў рэпертуар выканаўцаў. Маэстра Фінберг правёў вялікую папярэднюю працу, заманіўшы некаторыя аматарскія творы на прафесійныя. Але такі пошук і адсеў павінны весці, насамрэч, самі ўдзельнікі! Апошнім часам практычна на ўсіх конкурсах унутры рэспублікі стаў абавязковым нацыянальны рэпертуар. А між тым, ён ёсць далёка не ва ўсіх. Таму, рыхтуючыся да творчага спаборніцтва, некаторыя папросту хуценька “здымаюць” песню, бы пінжак з чужога пляча. У выступленнях пад фанэграму літаральна мільгаль адна за другой аранжыроўкі 10 — 15-гадовай даўніны. Прычым падаваліся яны адразу “ў камплекце”: разам са знятымі спеўнай манерай і нават сцэнічным строем, які разам з песняй пераходзіць з аднаго рэгіянальнага конкурсу на другі.

А ці ўлічваўся ў апрацоўках вобразны складнік песні? Часам пранікнёная лірычная кампазіцыя ператваралася ў амаль “разборкі на раёне”. А знакамітыя мулявінскія “Завушніцы” прагучалі ў “перакладзе” для дзявочага выканання. Слова, вядома, давялося крыху змяніць, але ўсё роўна логіка і ўнутраная псіхалогія песні аказаліся парушанымі.

Састарэлым уяўляецца прынцып адбору, калі кожная вобласць і Мінск дасылаюць у Маладзечна па тры канкурсантаў. Вядома, ахапіць трэба ўсе рэгіёны, але хай у фінал трапляюць лепшыя, незалежна ад геаграфіі.

Шмат пытанняў узнікала і ў сувязі з самімі ўмовамі конкурсу, якія сёлета практычна не выконваліся. Можна, яшчэ і таму, што калі папраўдзе прытрымлівацца Палажэння аб конкурсе, чатырох удзельнікаў (і з іх — дваіх лаўрэатаў) давялося б не дапусціць да спаборніцтва. Так, замест песень аічынных аўтараў на беларускай мове

гадзін да першага мастак Венямін Маршак намагаўся давесці да ладу не толькі сцэнаграфію, але і, хаця б трохкі, акустыку. Яе пачатковыя ўмовы не самыя спрыяльныя. Дах у форме крылаў матылька выглядае рамантычна, але яго металічнае абсталяванне стварае так званы “эфект бляшанкі”. Адсутнасць сцяны ззаду сцэны адкрывае прыгожы від на возера з каларовымі фантамамі ды катамаранамі. Але гэта “труба”, што прадзімаецца наскрозь, адносіць гук ад залы, і яе было вырашана прыкрыць дэкаратыўнай шырмай-ракушкай.

“бруліся”, перацякаючы ад аднаго выступоўца да другога, вершаваныя радкі: тут выступалі і вядомыя паэты-прафесіяналы, і аматары з пачаткоўцамі. Зала Палаца, развітаўшыся з канкурсантамі, у наступныя дні становілася то востравам дзяцінства, то музычным салоном, дзе ў выкананні камерных складаў Нацыянальнага канцэртнага аркестра і сімфанічнага аркестра ММВ імя М.К.Агінскага гучала музыка А.Туранкова, Р.Пукста, Д.Лукаса, П.Падкавырава.

Аднаго ў канцэрце не хапала — каб называлі аўтараў усіх, а не толькі асобных песень. Цікава, ці з’явіцца іх імёны ў заўтрашняй тэлеверсіі канцэрта?..

XI Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне паказаў, наколькі, насамрэч, запатрабавана нацыянальнае эстраднае мастацтва і беларускае слова сярод глядачоў. На думку народнага артыста Беларусі, прафесара Міхаіла Фінберга — мастацкага кі-

Фармат — без новых хітоў?

Нацыянальная песня і паэзія: тэндэнцыі, праяўленыя фестывалем

Удзельнікі гала-канцэрта адкрыцця фестывалю: “Маладзечна, Маладзечна — беларуская зямля...”

гучалі дзве кампазіцыі ўкраінца ў перакладзе на нашу. Дый сярод песень з творчай спадчыны У.Мулявіна аказаліся дзве рускамоўныя, з іх адна — расійскага кампазітара. Як высветлілася, канкурсанты і іх выкладчыкі часта папросту не ведаюць, чые песні спяваюць. У пададзеных імі заяўках песні або заставаліся “ананімнымі”, або былі прылісаны не тым аўтарам. Дзесьці стаяла толькі адно імя, нават знакамітае “Спадчына” І.Лучанка чамусьці аказалася без аўтара слоў — Янкі Купалы. Ды і абавязковы зварот канкурсантаў да песняроўскай творчасці, безумоўна, — вялікая адказнасць. І не кожны нават з прафесійных салістаў аркестра, як паказаў канцэрт адкрыцця, здольны канкураваць з У.Мулявіным. А тут — пачаткоўцы! Майстар-класам для іх магла б стаць “Малітва” ў выкананні Пятра Ялфімава, з прапісаным “голосам анёла” (ціхім фальцэтам самога спевака) у мінусовай фанэграме.

Парасон для пары “сонгаў”

Яшчэ адной праверкай на прафесіяналізм сталі тры канцэрты ў новым Амфітэатры. Літаральна за некалькі

У неабходнасці далейшага ўдасканалення збудавання, адметнага паводле знешняга выгляду, пераканана і дырэктар Палаца культуры г.Маладзечна Святлана Сарока, у чые распараджэнне перададзены Амфітэатр: “Мы ўжо замовілі прарысты “парасон” над сцэнай. Ён не саспе архітэктурную задуму, але абароніць ад дажджу. Прыдбаем і спецыяльныя пакрыцці на падлогу, бо пакуль яна, бачыце, проста драўляная. Па баках, закрыўшы будынкі з грымёркамі, змесцім два вялізныя экраны. Галоўнае, што ў нас цяпер ёсць Амфітэатр, пра які мы так марылі”.

Рок і “Крок”

А як а жылі ўсе пляцоўкі ў фестывальныя дні, як расквеціліся музыкай і паэтычным словам! Першымі аправавалі сцэну Амфітэатра ўдзельнікі канцэрта “Маладзечна. Рок” (некаторыя СМІ нават радысна канстатавалі, што рок узнік на фестывалі ўпершыню, хаця ў 1990-я такія канцэрты былі куды больш прадстаўнічымі і працяглымі). На Музычным падворку

Меў фестываль і своеасаблівую “ціхую кульмінацыю” — знешне проста, але папраўдзе шчымы і “вечар” А.Дударова, пастаўлены ў Маладзечне роўна дзевяцігоддзе таму. Урачыстай кульмінацыяй стаўся, вядома, канцэрт адкрыцця, дзе фінбергаўцы прапанавалі праграму да 70-годдзя з дня нараджэння У.Мулявіна. Заключным фестывальным акордам была “джазавая ноч”, праведзеная славетным калектывам М.Фінберга ў маладзечанскім Палацы. Ён папярэднічаў гала-канцэрт закрыцця фестывалю ў Амфітэатры. Малады рэжысёр Марыя Трацякова, выхаванка знакамітага Вячаслава Паніна, зрабіла фінальны гала дынамічным, каб глядачы не спазніліся на джаз. І пры гэтым не адмовілася, як часам робяць іншыя, ад шматлікіх вершаў, якімі аўтар сцэнарыя пэнт Аляксей Бадак шчодр перасыпаў тэкст вядучых. Спраўдным адкрыццём стаў праект “Крок” Яўгеніі Чарнышовай, якая выкладае эстрадны танец у БДУКІМ. Адметныя “паданцоўкі” гэтага калектыву глядзеліся як самадастатковы харэаграфічны кампазіцыі-кліпы.

раўніка і аднаго з арганізатараў свята, старшыні журы сёлета Рэспубліканскага конкурсу маладых выканаўцаў, кіраўніка Нацыянальнага канцэртнага аркестра Беларусі, і многіх іншых удзельнікаў маладзечанскага форуму, такі фестываль павінен мець яшчэ больш шырокі разгорт. Як вобразна заўважыў пэнт Аляксей Бадак, “цэнтр беларускай песні знаходзіцца ў Маладзечне”. А значыць, як гаварылі ўсе ледзь не ў адзін голас, фестываль неабходна ладзіць штогод. Такая сістэмнасць і стабільнасць у яго правядзенні падштурхне кампазітараў, пэнтаў, выканаўцаў да такой жа штодзённай працы на ніве беларускамоўных песень.

Нацыянальнай культуры ёсць чым ганарыцца. І ёсць пляцоўкі, дзе можна ўсё гэта паказаць вялікай колькасці глядачоў. Свята ў Маладзечне можа стаць адной з такіх самых шырокіх прэзентацый, падводзячы вынік песеннай творчасці за год. Гэтану павінен спрыяць і конкурс на лепшую песню, які таксама мог бы праводзіцца ў межах фестывалю. А стварэнне фестывальнага сайта стане дадатковай папулярызатыўнай нашага форуму не толькі ў краіне, але і за яе межамі.

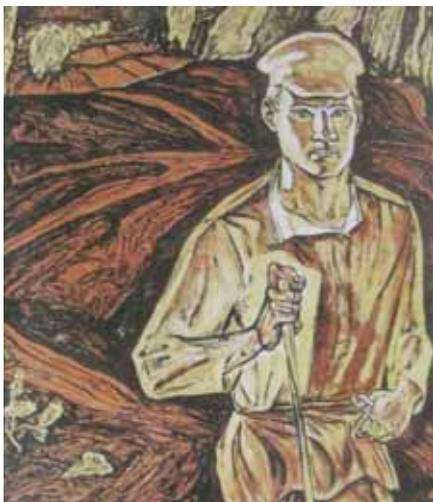
Прэстыж фестывалю вызначаецца і тымі гасцямі, якія на яго прыязджаюць. Некалькі гадоў таму ўжо ўзнімалася пытанне аб магчымым запрашэнні ў Маладзечна замежных зорак. Сёння, калі фестываль атрымаў Амфітэатр, да гэтай магчымасці запрашэння, пэўна, можна вярнуцца. Песні беларускіх аўтараў ёсць у рэпертуары многіх зорак. Дык чаму б не заспяваць іх на фестывалі, па-беларуску?

Але перспектывы фестывалю сталі толькі часткай зацікаўленай размовы на “круглым stole”, што прайшоў у апошні фестывальны дзень. Галоўнай тэмай абмеркавання стала “Беларуская песня: сучасны фармат”. Будучы новыя хіты — будзе і фестываль. Новы падрабязна пра яго вынікі і перспектывы — у наступным нумары “К”.

**Надзея БУНЦЭВІЧ,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Маладзечна — Мінск
Фота Анатоля БАСАВА**

П.Герасіменка, А.Гуршчанкова.
"Помнік Якубу Коласу
ў Ганцавічах". 2011 г.

Л.Асецкі. "Перад дарогай". 1973 г.

Л.Ран. "Якуб Колас — семінарыст". 1968 г.

В.Мікіта. "Якуб Колас". 1982 г.

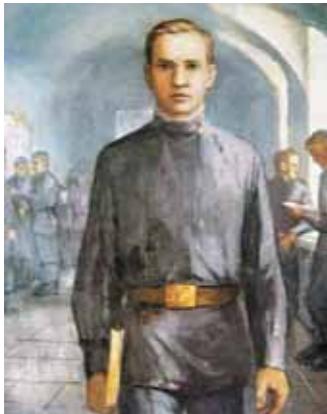
Ю.Герасіменка. "Якуб Колас".
1979 г.

Я.Кругер. "Якуб Колас". 1923 г.

В.Шаранговіч. "У люсінскай
школе". 1972 г.

І.Рэй. "Канстанцін Міцкевіч
у семінарыі". 1982 г.

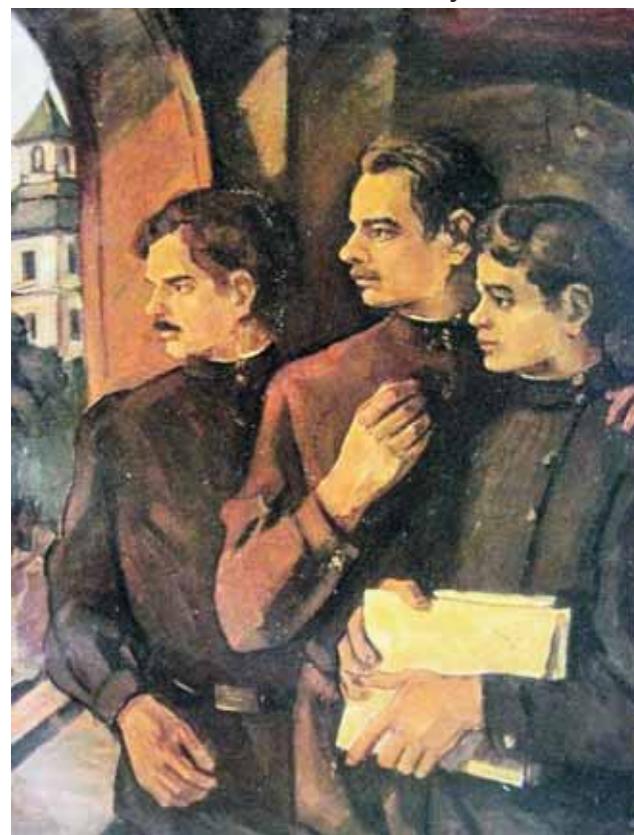
І.Раманоўскі. "Школа ў Смольні". 1965 г.

Н.Ворану. "Ад'езд Якуба Коласа са школы ў Люсіне". 1962 г.

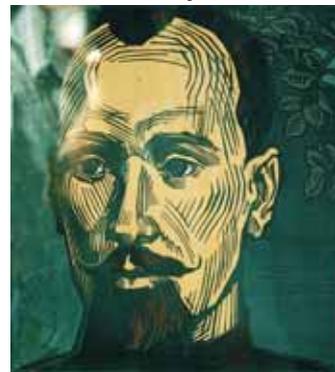
В.Жолтак. "У люсінскай школе". 1959 г.

І.Немагай. "Развітанне з семінарыяй". 1979 г.

Я.Ціхановіч. "Вобразы мілья
роднага краю..." 1983 г.

М.Басальга.
"Партрэт Якуба Коласа".
1982 г.

Я.Харытоненка. "Першая сустрэча Коласа і Купалы". 1959 г.

М.Манасзон. "Пасля прыгавору". 1959 г.

V.I.P.-мадэль: малады Якуб Колас

"Зрэз" выяўленчай біяграфіі

За апошнія некалькі дзесяцігоддзяў беларускія мастакі ў сваіх творах вельмі часта звяртаюцца да вобразаў выдатных прадстаўнікоў айчыннага пісьменства: ад Міколы Гусоўскага да Максіма Багдановіча, ад Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча да Цёткі, ад Францыска Скарыны да Янкі Купалы.

Асаблівае месца ў гэтым шэрагу займае Якуб Колас — герой дзясяткаў жывапісных палотнаў, эстампаў, скульптурных партрэтаў і манументальных кампазіцый, ужо не кажучы пра выдатныя ўзоры кніжнага афармлення твораў песняра.

Па вялікім рахунку, Якуб Колас "трапіў" у выяўленчую прастору Беларусі яшчэ на пачатку 1920-х гадоў, калі мінскі мастак Якаў Кругер зрабіў яго цудоўны партрэт, які вельмі спадабаўся v.i.p.-"мадэлі". Потым ляпіў яго з натуры Заір Азгур. А ў пасляваенны перыяд ужо многія мастакі звярталіся да вобраза класіка ў розныя часы яго жыцця, пачынаючы ад дзяцінства і семінарскай вучобы ў Нясвіжы і заканчваючы яго апошнімі гадамі.

Сёння, у кантэксце Дня беларускага пісьменства, прадстаўляем некалькі рэпрадукцый твораў нашых мастакоў, якія звязаны з маладосцю Якуба Коласа, у прыватнасці, з яго трохгадовым настаўніцтвам у вёсцы Люсіна (1902 — 1904). Менавіта тут малады пісьменнік пачаў пісаць першую частку ("У палескай глушы") сваёй трылогіі "На ростанях", у якой праўдзіва і таленавіта адлюстравана жыццё і побыт сялян.

Налета адбудзеца вялікая мастацкая выстаўка, прысвечаная 130-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа. І, як стала вядома, мастакі ўжо пачалі работу над новымі творамі ў гонар гэтых вялікіх постацей. І, канешне ж, у экспазіцыі мы пабачым новы "зрэз" выяўленчай біяграфіі нашых песняроў і новыя ілюстрацыі да іх бессмяротных шэдэўраў.

І, хто ведае, можа Люсіна (а гэта, пагадзіцеся, значная старонка жыцця маладога Канстанціна Міцкевіча) зноў з'явіцца на нейкім палатне альбо графічным аркушы і прымусіць нас яшчэ раз перачытаць яго галоўную кнігу "На ростанях"...

Б.К.

Дзякуючы трылогіі Якуба Коласа “На ростанях” невялічкая вёска Люсіна Ганцавіцкага раёна, “скаваная” пад літаратурнай назвай Цэльшына, праставілася на ўвесь свет. Ды здзіўляе іншае — у архівах пісьменніка... практычна адсутнічаюць звесткі пра час таго настаўніцтва. Карэспандэнт “К” паспрабаваў высветліць прычыны гэтага, а таксама зразумець, чаму аўтар нават у аўтабіяграфіях гэтак настойліва абыходзіў бокам такія мілы яго сэрцу куток Палесся...

тракала...” Спраўды, за тыздзень, што я перагледвала стоы лістоў пісьменніка, так і не удалося знайсці ўспаміны класіка пра той край. Хіба толькі сухія звесткі аб напісанні апошняй часткі трылогіі. Прынамсі, у перапісцы з рускім паэтам Сяргеем Гарадзецкім Колас паведамляе, што ў сувязі з прахай над 3-й кнігай “На ростанях” “...раздобыл журнал “Право” за 1906 г. Это юридический кадетский орган. Картина царской России дана полно и ярко”. У адным з наступных лістоў: “Заканчиваю III-ю книгу польских повестей. Придётся написать ещё одну часть этой книги. Она меня не очень удовлетворяет. Слишком далеко шагнула жизнь вперёд. Перед этой жизнью бледнеют и стухеёвываются события, произошедшие лет 45 тому назад”. Ці распавядае аб

падрыхтоўцы рускамоўнага выдання: “В последнее время много внимания уделял трилогии перед сдачей в печать. Трилогия выйдет в двух томах под общим названием “На ростанях”. Такое слово есть в словаре Ушакова с оговоркой, что “на ростанях” областное слово. Пусть это название остаётся и в переводе на русский язык. По крайней мере буду настаивать на этом”. А вось пра працу над першай аповестью “У палескай глушы” — ні слоўца... Здзіўляе і тое, што ў шматлікіх аўтабіяграфіях Якуб Колас зноў і зноў паўтарае такі вядомы факт, як сярэбраны рубель ад бацькі за першы верш, а пра значны для яго творчасці этап дае лаканічнае: “Настаўнічаў у вёсках Люсіна і Пінкавічы”.

Ад белай плямы

Якуб Колас. Фота 1908 г.

У гэтым месцы хтосьці засумняваецца, маўляў, ці ўсе фонды былі прагледжаны. Спраўды, многія дакументы знаходзяцца яшчэ і ў асабістых сямейных архівах спадчынікаў пісьменніка, у літаратурных музеях краіны. Таму, каб прыадчыніць таямніцу “палескага” маўчання, звярнулася да даследчыка творчасці Песняра, прафесара, члена-карэспандэнта Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, галоўнага навуковага супрацоўніка Інстытута мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы НАН Міхася Мушынскага.

— Быў бы рад дапамагчы любімай газеце “Культура”, — адказаў на маё пытанне Міхася Іосіфавіч, — але ў гэтым выпадку, як кажучы, уздымаю рукі. Нам, даследчыкам, вельмі цяжка працаваць з даваеннай спадчынай класіка з той прычыны, што амаль усе рукапісы і дакументы згарэлі на пачатку Вялікай Айчыннай. Канешне, навукоўцы спрабуюць аднавіць прабелы. Прынамсі, шмат каментарыяў і ўдакладненняў вы знойдзеце ў новым пуюным зборы твораў Якуба Коласа, які да выхаду ў свет рыхтуецца маімі калегамі. Але з-за знічнення ў польскім вайны архіва пра Люсіна, як мне ні шкада, пакуль нічога дакладна расказаць не магчыма.

Зразумела, навукоўцы павінны карыстацца толькі дакументальна пацверджанымі фактамі. Але, магчыма, ва ўстамінах родных усплывуць тыя дробязі, што дапамогуць прапіць святло на таямніцу палескага жыцця маладога Канстанціна Міцкевіча?

родных усплывуць тыя дробязі, што дапамогуць прапіць святло на таямніцу палескага жыцця маладога Канстанціна Міцкевіча?

МКМ, МД да ХХV

Порукі звестак пра лісінскі перыяд прывялі да сына славагата пісьменніка. Міхася Міцкевіч спачатку нагадаў, чаму безліч дакументаў знікла ў вогненніа 40-я.

— Трэба ў першую чаргу мець на ўвазе тыя абставіны, якія склаліся ў першыя дні вайны. Ніхто і падумаць не мог, што немцы часта прыйдуць. І больш за тое: калі на наступны дзень выехаў немцаў у Беларусь дзень Колас быў у Цэнтральным камітэце партыі, сакратар ЦК Цімох Гарбуноў сказаў, што баі вядуцца пад Кенігсбергам: маўляў, фашыстаў у Мінску не будзе.

Сям’ёй мы збіраліся выехаць у Пукавіцкі раён, у вёску (яе пасля сталілі нацькты згарэлі на пачатку Вялікай Айчыннай). Канешне, навукоўцы спрабуюць аднавіць прабелы. Прынамсі, шмат каментарыяў і ўдакладненняў вы знойдзеце ў новым пуюным зборы твораў Якуба Коласа, які да выхаду ў свет рыхтуецца маімі калегамі. Але з-за знічнення ў польскім вайны архіва пра Люсіна, як мне ні шкада, пакуль нічога дакладна расказаць не магчыма.

Зразумела, навукоўцы павінны карыстацца толькі дакументальна пацверджанымі фактамі. Але, магчыма, ва ўстамінах

сярод якіх была нават мая метрыка. Так, у першыя дні Вялікай Айчыннай доў п’сьменніка згарэў. На пахараўцы наведваю сбра коласаўскага дзядзькі Ігната Юр’евіча Міцкевіча Адам Брыж і, пабачыўшы сейф, вывез яго. Закапаў рырыт у сваім садзе, з надзеяй захаваць архіў. Між іншым, аб той незгарэлай скрыні ходзіць нямала легенд. Прынамсі, Міхася Канстанцінавіч угадаў, як адін карэспандэнт напісаў, што Адам Брыж схавав “золата Коласа”. Сам жа Колас у лісце да жонкі так пісаў аб гэтым “багаці”, якое было адкапана ў 1944-м: “[...] Восмага прывезлі наш сейф. Учора паклікалі слесара, узяма-лі, бо ключом нічога зрабіць не ўдалося. Ды ламаць гэтую гаралу ржавую скрыню было не шкада. [...] А што ж захавалася ў сейфе? Прыгадаў апавяданне Гогаля “Заколдованное место”. Там дзед адкопваў у лесе скарб. Адкапаў кацёл, выцягнуў, а як п’януў — дык толькі глюнуў. Тое ж самае, відаць, захаваў і наш сейф. Большую частку займапа мокрая гліна. Узямі, куды ён быў закопаны, была вада. Разам з вадой наплыві пясок і гліна. У гэтай гліне там-сям папараці сапрэлія кавалкі паперы ад кніг, рукапісаў і аблігацый. У прыскрынку знайшлі аправу ад тваіх запалых часоў, яшчэ адні маленькія часікі з лапцужком, мужчынскія часы, сэрбраны партсігар, дзве купалаўскія чаркі і яшчэ дзве чарчкі, што я копіць купіў у Маскве. Пачысціўшы, чаркі яшчэ могуць служыць, а рэшткі — нашчасны лом. Толькі клопату нарабіў гэты сейф нам і людзям”.

Тыя дзве сярэбраныя чаркі з гравіроўкай МКМ і МД па ініцыялах Коласа і яго жонкі Марыі Дзмітрыеўны, што Янка Купала падараваў ім на сэрбнае ваксэле (аб чым сведчыць нанесеная лічба ХХV), ія пер выстаўлены ў экспазіцыі музея паэта.

Паводле трылогіі

У тым страшным агні згарэлі і ўсе кнігі, што збіраў Колас для ўласнай бібліятэкі: поўныя зборы твораў Пушкіна, Лермантава, Гогаля, Талстога, Горкага, шмат унікальных, рэдкіх выданняў. “Бываеш, пацеш п’сно і ўспомніш, што быў томік гэтага паэта. Ці пабачыў у вітрыне букнісць-тычнай крамы старадаўняе выданне з шыкоўнымі ілюстрацыямі і з горьчух адначыш, што некалі такі том быў і ў нас, — успамінае Міхася Міцкевіч. — Асабліва ж шкада кніг з аўтаграфамі пісьменнікаў. Усё гэтае неацэннае багацце загінула...”

У працяг гутаркі п’таюцца, ці распавядаў бацька што-небудзь пра Люсіна? “Не! — адраза адказае Міхася Канстанцінавіч. — Ён быў чалавек негаварка. І калі ўжо размовы вяліся, то на больш актуальныя тэмы, альбо на бытавыя”. І ўсё ж сын створы лічыць, што пісьменнік не хаваў

напісаць Вам. Мы не можам ацаніць Вас Якуб Колас! Мы авіняваем асаб Колас да гр. Л.Н. Толстога. Вучню мала асталося. Ваших чалавек 5: то паўміралі, мыема, а сын Рыгор тожа ўжо як чатыры гады ка памёр. Хаты пана Баранцевіна няма. На том месці сям’я яго былах [...] Толькі чуно живець Яввіа і Кабрынька, а сына маладзейшага з даўняе вайны Чэслава не стала. 12. 02. 1950г.”

Замест P.S.

Па ўстамінах многіх вучняў, калі люсінычы чакалі ў 1902 годзе прыезду настаўніка, усе звярталі ўвагу на тое, наколькі дужы гэты чалавек. Калегі Коласа па цуху і ў тыя часы вельмі часта білі сваіх вучняў, і таму дзедзі, у першую чаргу, глядзелі на рукі новага настаўніка. “І для ўсіх было вялікае дзі-

ва, што Колас не толькі нікога не краваў, — распавядае загадчык аддзела навуковай прапаганды Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа Настася Трафімчык, — але і размаўляў з дзецьмі на роўных, ціха і спакойна усё тлумачыў. І няма нічога незвычайнага ў тым, што яго падыход да людзей прыцягваў да сябе не толькі дзядзі, але і дарослыя. І прыклад гэтай перапінскі пацвяджае: Колас для люсінычаў быў чалавекам, якога цяжка забыць. Як і для Коласа — забыць Люсіна. Тое, як рэагуе ўжо прызнаны, вядомы пісьменнік на гэту вестку, звяртаючыся да свайго былога вучня “Дарагі Міхайл Васільевіч!” — аніяк іначай! — ці ж гэта не паказчык шырыні яго душы і стаўлення да людзей?

Выстаўка з музея Якуба Коласа “Дарогамі майго юнацтва” ў Ганцавіцкім раённым краязнаўчым музеі прадоўжыцца да 15 кастрычніка.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

палескую частку свайго жыцця: “Нельга сказаць, што ён абышоў гэты перыяд. Па сутнасці, “У палескай глушы” — крыніца, дзе распісана ўсё. Мабыць, таму Колас і не ўдакладняў у аўтабіяграфіях люсінскі этап. Ды і не шмат напісана вершаў у той час”.

Дарчы, па словах Міхася Канстанцінавіча, ужо напрыканцы жыцця Колас хацеў распавесці аб сваіх юнацкіх гадах, аб семінарыі, аб маладосці, але не хапіла часу. “Усё дапрацоўваў “На шляхах волі”. Лічыў, што яна не скончана (з чым не згодны сённяшнія літаратуразнаўцы). Праца ішла марудна, з вялікімі перапынкамі, бо перыядычна ў краіне мяняліся погляды на тыя часы. Відаць, не пра ўсё, аб чым марылася распавесці, можна было напісаць. І ўсё ж у выніку атрымаўся моцная антываенная паэма, дзе паказана ступіца людскога няшчасця. З-за апошняга, мабыць, “На шляхах волі” не надта друкавалі, а асобнага выдання і ўвогуле не было. Не губляю надзеі, што на хвалі падрыхтоўкі да 130-х угодкаў з дня нараджэння Якуба Коласа якое-небудзь выдавецтва возьмецца за гэту добрую справу”, — спадзяецца Міхася Міцкевіч.

Зрэшты, суразмоўца ўпэўнены, што шмат чаго з літаратурнай спадчыны Коласа трэба пераывадаваць па-новаму, аднаўляючы культурны, які ўносілі шматлікія радзятары ў залежнасці ад павеваў часу. Прынамсі, часта замянялі ў вершаваных радках слова “Бог”. “Пад час падрыхтоўкі поўнага збору твораў Коласа я шмат спрачаўся з навукоўцамі, патрабаваў аднавіць п’януны вызначнікі. Бо ўнесеныя некалі праўкі змяняюць для спадчынікаў значную частку бацання аўтара. “Правільнае” яно або не — гэта суб’ектыўны параметр. Можна спрачацца, можна не пагаджацца, але нельга ігнараваць аўтарскае”, — упэўнены ён.

Як бачым, Люсіна ў жыцці Коласа аказалася надзвычай таямнічым месцам. Палеская вёскачка пакінула глыбокі след у сэрцы Коласа — інакш не з’явілася б легендарная кніга, але, відаць, той самы след прымуоў абергацца гэты перыяд біяграфіі ад чужых вачэй... Па драбніцах даследчыкі ўзнаўляюць даваенны перыяд творчасці класіка. Магчыма, напярэдадні юбілея “ўсплывуць” рукапісы? Тым больш, у дачыненні да рукапіснай спадчыны Коласа ўжо адбыліся падробныя цуды. Прынамсі, па словах Міхася Міцкевіча, адзін з вершаў, які лічыўся згарэлым у 1941 годзе, якімсьці чынам знайшоўся ў архівах КДБ. Так дзякуючы аднаму з супрацоўнікаў, які перадаў той аўтаграф родным, знаёмкітае “Я ад ранка ды да вечара араў, А раптам маю радзятар падабраў” вярнулася ў коласаўскую скарбіцу...

Настася ПАНКРАТАВА

ва, што Колас не толькі нікога не краваў, — распавядае загадчык аддзела навуковай прапаганды Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа Настася Трафімчык, — але і размаўляў з дзецьмі на роўных, ціха і спакойна усё тлумачыў. І няма нічога незвычайнага ў тым, што яго падыход да людзей прыцягваў да сябе не толькі дзядзі, але і дарослыя. І прыклад гэтай перапінскі пацвяджае: Колас для люсінычаў быў чалавекам, якога цяжка забыць. Як і для Коласа — забыць Люсіна. Тое, як рэагуе ўжо прызнаны, вядомы пісьменнік на гэту вестку, звяртаючыся да свайго былога вучня “Дарагі Міхайл Васільевіч!” — аніяк іначай! — ці ж гэта не паказчык шырыні яго душы і стаўлення да людзей?

Выстаўка з музея Якуба Коласа “Дарогамі майго юнацтва” ў Ганцавіцкім раённым краязнаўчым музеі прадоўжыцца да 15 кастрычніка.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

У наступным годзе спаўняецца 130 гадоў з дня нараджэння класіка слова. І Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа ўжо сёння рыхтуецца да юбілея. У прыватнасці, гэтым летам устаноа заключыла дамову аб супрацоўніцтве з Музеем Хелмінскай зямлі ў Польшчы, дзе зараз праходзіць выстаўка “Зямля — аснова усёй Айчыны”, якая распавядае пра постаць беларускага Песняра.

Як паведамліла дырэктар музея Якуба Коласа Зінаіда Камароўская, новыя партнёры музей прыехалі з візітам адкаў ў Мінск на “Каласавіны”. Ёттаксама музей ўжо зараз заключыў дамову аб супрацоўніцтве з варшаўскім музеем польскага паэта Уладзіслава Бранеўскага, які ведаў Якуба Коласа і бываў у яго доме. Вядуцца перамовы аб сумесных мерапрыемствах і з Літаратурным музеем А.С. Пушкіна ў Вільнюсе.

Люсінскі дэтэктыв

Зачараваны трохкутнік архіўных звестак

Жыццяпіс без пачатку

Пасля красамоўных прывязанняў аўтара ў любові да гэтага кутка Палесся, што неаднойчы сустракаюцца ў трылогіі “На ростанях”, мне падалося дастаткова простым выканаць рэдакцыйнае заданне: знайсці ў багатай архіўнай спадчыне нацыянальнага класіка лісты, успаміны ці іншыя звесткі, якія б шырай раскрылі асабістыя ўражанні маладога настаўніка Канстанціна Міцкевіча аб гэтым краі... Але на справе выявілася: не ўсё так проста...

У Беларускам дзяржаўным музеі-архіве літаратуры і мастацтва — больш за 350 адзінак захоўвання, якія датычнацца постаці народнага Песняра. Дырэктар установы Ганна Запартыка прапанавала дадаткова перагледзець іншыя фонды. Аднак папярэдзіла: “Бяюся, ці атрымаецца вам знайсці ў неабходнае — дакументаў, якія б датычыліся таго перыяду, амаль не засталася. Я сама рыхтавала артыкулы па дадзеным фондзе, аднак пра Люсіна звестак не сус-

“Атрымаў я, браток, тваё пісьмо...”

“Пабачыць хоць адно дрэўца, што колісь садзілі...”

Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа падрыхтаваў да Дня беларускага пісьменства ў Ганцавічах адмысловую выстаўку “Дарогамі майго юнацтва”, якая ахоплівае перыяд прабывання пісьменніка на Брэстчыне. У ёй будуць прадаўлены прыжыццёвыя выданні творцы, яго фота пачатку ХХ стагоддзя, мастацкія творы, прысвечаныя “палескаму перыяду”, асабістыя рэчы, рукапісы, нататкі класіка, які ў той час захапляўся зборам фальклору ды этнаграфічнага матэрыялу... І да ўсяго — адзін з найцікавейшых экспанатаў — ліст колішняга вучня Коласа Міхайла Занькі да класіка Беларускай літаратуры.

Бты ліст знаходзіцца ў адкрытым доступе — у экспазіцыі музея, датаваны ён 1950 годам, калі Колас — ужо прызнаны класік, заклапочаны, у тым ліку, і новымі абавязкамі: ён працуе ў Акадэміі навук, выступае як актыўны грамадскі дзеяч — вядома, мае ўсе падставы не адказаць на ліст з Люсіна. Тым не менш, Колас не быў бы Коласам, калі б пакінуў вестачку з месца яго “першых выпрабаванняў” без адказу.

Што цікавага ў гэтай перапісцы? Перашае, даты на лістах Міхайла Занькі і Коласа пазначаны адпаведна як 12.02.1950 і 02.02. 1950. Бяда сведчыць, што ліст Коласа быў напісаны раней за Занькаў, а значыць перапіска мае, як мінімум, тры лісты. Першы, ад колішняга вучня, мабыць, з прывітаннем Коласі і про-

сбай даспаць апавяданне, потым — адказ Канстанціна Міхайлавіча, і трэці — зноў ад палешука з адказамі на пытанні класіка. У такім парадку адкрываюцца дадатковыя канаташы гэтай невяліччай кніжкі, выступае як актыўны грамадскі дзеяч — вядома, мае ўсе падставы не адказаць на ліст з Люсіна. Тым не менш, Колас не быў бы Коласам, калі б пакінуў вестачку з месца яго “першых выпрабаванняў” без адказу.

Што цікавага ў гэтай перапісцы? Перашае, даты на лістах Міхайла Занькі і Коласа пазначаны адпаведна як 12.02.1950 і 02.02. 1950. Бяда сведчыць, што ліст Коласа быў напісаны раней за Занькаў, а значыць перапіска мае, як мінімум, тры лісты. Першы, ад колішняга вучня, мабыць, з прывітаннем Коласі і про-

Па сутнасці, гэта перапіска — своеасабліва туга па “залатой пары” маладосці.

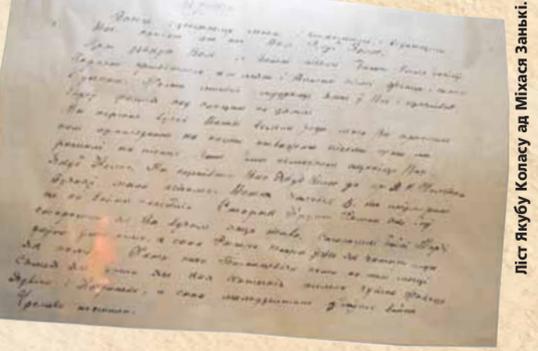
Лісты падаюцца ў храналагічным парадку з захаваннем аўтарскай арфаграфіі і лексікі.

“Дарагі Міхайл Васільевіч! Атрымаў я, браток, тваё пісьмо. Я вельмі рад прыгадаць былое, свае маладыя гады, сваю першую школу, дзе я быў настаўнікам, і сваіх вучняў, у тым ліку і цябе, мой дарагі Міхайла. Многа гадоў прайшло з таго часу. Многа ўсякіх падзей і змен у жыцці адбылося за гэты час. Люсіна я ніколі не забуду. Я памятаю Люсінскую школу. Каля школы стаўу высачаныя крыжы.

Не ведаю, што з ёю сталася зараз. Нап’яна, яна стружлела, а на яе месцы пастаў другая, новая, болей прасторная. Вершаў дасылаць мне не трэба: у мяне вельмі мала часу і сілы, каб апрацоўваць іх.

Пражылі мы не малое жыццё. Дачакаліся ясных дзён новага жыцця. Будзем сміяю. Нап’яна, хто-небудзь з іх яшчэ і жыве. Я стаў старым чалавекам. Усё душою паехаць, пабываць на месцы і ўсе пабачыць сваімі ўласнымі вачамі. А цяпіша на сумесі рускай і беларускай моў з выкарыстаннем у графіцы літары “ш”. За апошнія тры гады многа разоў хварэў

“Атрымаў я, браток, тваё пісьмо...”

Ліст Якубу Коласу ад Міхайла Занькі.

на запаленне лёгкіх. А цікава б было пабачыць хоць адно дрэўца, што колісь садзілі і яго вучні ў вёсцы Коласаўскай графікай!”

“Высока аднорменному мною, і знакомымі і ведаюшмі Вас. Прывет от нас Вам Якуб Колас.

Шыра дзякую Вам за Ваше пісьмо Занько Міхайл Васілеў. Гарачае прывітанне ат мяне і Вашай сям’і — жонцы, і сынка, і дачка. Жэлаю гэтакай мурацкі, якая ў Вас, і шчаслівых гадоў жыцця пад сонцам на зямлі.

Мы першыя вучні Ваши вельмі рады, што Вы прыслалі нам апавяданне на наша атважнае пісьмо, што мы рашылі

— Хіба ж дзіва! — пасмяялася старшыня Люсінскага сельсавета Марыя Занька. — Тая Люся з легенды ад панскіх здзекаў у Цну кінулася. Адсюль — і назва вёскі...

На спыху тут — яшчэ адно жаночае імя: Ядвіся. Менавіта ў гэтую “лекую паненку” і закахаўся да бяздоннай скуркі летуценны Лабановіч. Паколькі аповець “У палескай глушы” — збольшага аўтабіяграфічна, дык, падаецца, было тут усё патамрч: і гарзвілая дзядзічына, і двацацігадовы, зухаваты ва ўсіх пачыненнях юнак, і патаемныя мілаванні ля заазэрчых дубоў, і першае недапітае да донца каханне. Прынамсі, ля дубоў тых і па сёння бруіць маладое жыццё. Словам, люсінскія легенды і ява ходзяць абаручо...

Спатканні на ростанях ХХІ стагоддзя

ЯДВІСІНА

Спатканне першае: не глуш, а глыбінка

Як сумяшчаецца несумяшчальнае? Арганічна. Проста не сумяшчаць трэба, а радавацца жыццю, не забываючыся на справдечную традыцыю. У выніку згада-на пакарлевае торбачка з арнамантам натуральна пасуе да джынсаў. У Люсіне так і жыўць. У журавіны і грыбы ходзяць з берацкавымі “каробкамі”, на вуліцах можна сустрэць кабет у даматканых спадніцах, мода на якія ўзнікла ці не век таму. І ўвесь гэты “этнаграфічны экзот” выглядае на фоне сучасных сельскіх крам “Ядвіся” і “На ростанях” як прывабны “гарнір” да стравы, прыгатаваны па бабульчым рэцэпце, але ў мікрахвалёўцы...

Спатканне другое: Марыся і “цар”

Тых, хто на ўласныя вочы бачыў спынага пісьменніка-настаўніка, у Люсіне, на жаль, не засталася. Але жывучы дзедзі першых Коласавых вучняў, якіх бачыць так не хацелі аддаваць у “школьнае гультайства” і якія ўвесь свой век гарнарыліся “святцтвам” з пісьменнікам.

Дзесяці цяпер пад 90. Сярод іх і Марыя Паўлаўна Занька. Марыся. Бацька распавядаў ёй, што Колас быў надзвычайным начальнікам, людзей “гледзеў”, пра школьную гаспадарку дбаў, вучні за ім цу-гам хадзілі. Бабуля Марыся са смехам згадае першае сваё дзіцяча-наўнае, уражанне ад бацькавых расповедаў пра маладога настаўніка: “Бацька, дык той Міцкевіч, нап’яна, цар?” Так, маладым “царом” Якуб Колас і застаўся ў памяці люсінацаў. І пераемнікам у Люсіне — пойма.

Добрым словам тут згадваюць, да прыкладу, кіраўніка мясцовага сельгаспрадпрыемства Сяргей Захарчыно, які назваў сваю гаспадарку “Цэльшына”. Менавіта такім “псеўданімам” Якуб Колас абазначыў у трылогіі Люсіна. Яшчэ адзін тупі вузельчык, дзе слягнуты легенда і ява, сельская разнашасць і літаратурны вобраз. Школы ў Люсіне даўно ўзбудавалі новую, а на месцы старой, коласаўскай, — мемарыял.

Спатканне трэцяе: ля дубоў

Як назваць фальклорны гурт? Натуральна, “Дуброва”. У такой выснове загадчыца сельскага клуба Тамара Занька, загадчыца бібліятэкі Золя Літвінчык і бібліятэкар Алена Сяргейчык проста не сумняваюцца. Каб і мяне далучыць да такога ж пераканання, ля Коласавых дубоў, за возерам Дубаўскае, мне было прызначана... спатканне з Ядвісіяй. Адчуўшы сабе Лабановічам, спадзяванні дзятчак пастараўся апраўдаць. І ўсё было б добра, калі б не ліхадзеі-камары. А ў роўні Ядвісі выступіла Алена Сяргейчык. Яна ж і пра знакамільныя дубы распавяла. Тут, спраўды, Якуб Колас любіў адпачываць...

І клубі, і бібліятэка ў Люсіне адпавядаюць аграгарадцоўкаму статусу. Усё адрамантавана, упулена... З маладошкінікам Максімам Рылкам — прадстаўніком самага маладога пакалення люсінацаў — мы пазнаеміліся ў бібліятэцы, куды ён забег да “цёці Зоі” — загадчыцы ўстанова Зоі Літвінчык. Аказваецца, ледзь не самы актыўны чытач, а ўсяго ўжо і бібліятэцы — амаль 900. “Як справы, Максіма?” — “Як мае быць!” — “А Коласа ведаеш?” — “Гм. А хто ж яго не ведае?”

Для Максімі Якуб Колас таксама “цар” не “збранзавалы”, а жывы, бо піў спынага пісьменніка-настаўніка, у Люсіне, на жаль, не засталася. Але жывучы дзедзі першых Коласавых вучняў, якіх бачыць так не хацелі аддаваць у “школьнае гультайства” і якія ўвесь свой век гарнарыліся “святцтвам” з пісьменнікам.

Яўген РАГІН
На здымках: мемарыял на месцы школы Коласа; “Ядвіся” — бібліятэкар Алена Сяргейчык.

Эксклюзіўнае інтэрв'ю ўзнікла з пошуку колішніх удзельнікаў ансамбля "Песняры", каб распытаць у іх пра рарытэты і рэдкія запісы розных гадоў. У працэсе пошуку ўспомнілася, што і першыя амерыканскія гастролі беларускага ансамбля ў 1976 годзе цяпер прыгадваюцца хіба некалькімі фармулёўкамі, што дзесяцігоддзямі паўтараюцца даследчыкамі і прыхільнікамі са спасылкай на тамтэйшую прэсу або ўспаміны сведкаў. А чаму б не распытаць пра дзесяць гастрольных дзён, што скарылі Амерыку, удзельнікаў гурта "Нью Крысці Менестрэлс", з якім "Песняры" выправіліся ў тур па ЗША?

Сказана — зроблена. За колькі дзён удалося знайсці кантакты цяперашняга складу калектыву, іх гісторыка Тома Пайкса, складальніка храналогіі Гордана Адамса, а яны пераслалі каардынаты нашага карэспандэнта дзевяці артыстам-менестрэлям 1976-га. І вось з перапіскі праз электронную пошту нарадзілася гэтае інтэрв'ю з трыма прадстаўнікамі кантры-калектыву тых гадоў Джэры БЭГЭНАМ (цяпер ён працуе ў судовай сістэме), Дэнсам СКОТАМ (прадзюсарам і кампазітарам) і Эмі Кастра ПАЙО-СЦІНСТРОМ (спявачкай, актрысай).

Джэры Бэгэн (Д.Б.): — Я добра памятаю канец 1976-га, тады я быў у складзе "Нью Крысці Менестрэлс". "Песняры" далучыліся да нас і цягам некалькіх тыдняў мы разам гастралювалі па поўдні Амерыкі. Падаецца, іх самалёт прызямліўся ў Вашынгтоне. Адтуль і пачалося наша супольнае падарожжа ў адным аўтобусе, спыняліся таксама ў тых самых гатэлях. Першае ўражанне? Мы ўсе былі зачараваныя магутнымі галасамі салістаў гурта і некаторымі незвычайнымі інструментамі, на якіх гралі музыканты.

— А як успрынялі навіну, што з вамі будзе выступаць калектыв з СССР?

Дэнс Скот (Д.С.): — Памятаю, мы былі вельмі ўзрушаны ад перспектывы працы з такімі, каго нам апісалі як "поп-фолк гурт з Савецкага Саюза нумар адзін". Увогуле, тыя гастролі — смелае рашэнне для часу, калі мы жылі.

Д.Б.: — Мы гастралювалі тады цягам некалькіх месяцаў з Каліфорніі праз паўночны штаты і Канаду. Па дарозе ўздоўж усходняга акіянскага ўзбярэжжа наш гастрольны менеджар Джым Сіманс паведаміў, што "Песняры" далучацца да нас пад час тура. Адразу пачалі жартаваць, прыгадваючы стары фільм: "Рускія ідуць! Рускія ідуць!". Увогуле ж, іх прыбыццё пераносілася колькі разоў, мы нават пачалі ўздыхаць: "Ну ўсё, не прыедуць...". Нарэшце ў лістападзе 1976-га "Песняры" аказаліся ў ЗША. Выступалі гурты разам каля двух тыдняў.

Эмі Кастра Пайо-Сцінстром (Э.С.): — Як цудоўны ўспамін на ўсё жыццё зберагу знаёмства з усімі вельмі таленавітымі музыкантамі з "Песняроў". Якім задавальненнем было працаваць з імі на адной сцэне! Яны запомніліся мне вельмі выхаванымі, карацей — сапраўднымі джэнтльменамі! Цудоўныя ўспаміны засталіся ад асабістых гутарак з некаторымі хлопцамі пра жыццё і музыку. Да прыкладу, аб тым, што "Бітлз" былі аднымі з фаварытаў і дужа паўплывалі на іх уласную музыку, аб тым, хто з іх у хуткім часе збіраецца ажаніцца!

Д.Б.: — Так, і я памятаю, што мы пасля канцэрта кіраваліся падсілкавацца. Некаторыя з "Песняроў" колькі разоў далучаліся да нас. Па шчырасці, мяркую, яны папросту збеглі з нумароў, не пытаючы дазволу сваіх менеджараў.

— А як кантактавалі пад час тура?

Д.Б.: — Кожны калектыв меў сваіх перакладчыц. Наша паходзіла з Расіі, дзе пражыла да 18 гадоў, з ёй усё было проста. А вось у песняроўскай англійскай мова была трэцяй (пасля, зразумела, рускай і нямецкай), таму ёй аказалася больш складана.

Э.С.: — Хлопцы з "Песняроў" ў прысутнасці свайго менеджменту тлумачылі нам, што па-англійску амаль не гавораць. Аднак пад час прыёму ў губернатара аднаго са штатаў, дзе мы выступалі ў рамках тура, кіраўнікі дэлегацыі неяк зніклі "з гарызонту"... Карацей, некаторыя з менестрэляў, у тым ліку і я, больш шчыльна пакантак-

месцаў, датычных мінулага рэспублік Савецкага Саюза). Сід сказаў: "Музыка — гэта мова, якая можа сабраць людзей і краіны разам, нават калі мы не размаўляем аднолькава, і "Нью Крысці Менестрэлс" ды "Песняры" паказалі розніцу ў ладзе жыцця і робяць гісторыю".

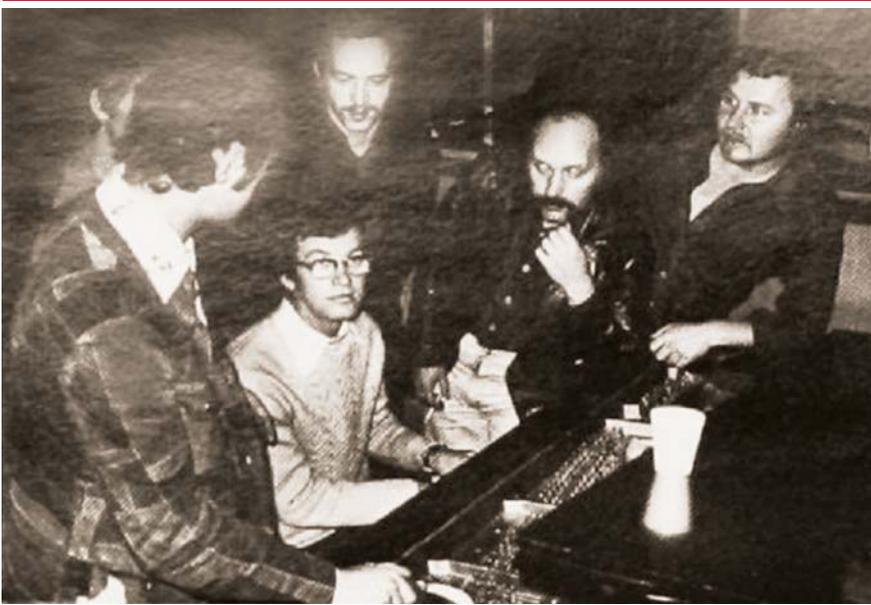
— Чым запомніліся беларусы?

Д.С.: — Магутнымі вакалам і музыкай. Яны аказаліся вельмі таварыскія, у нас знайшліся агульныя тэмы ў музыцы.

Багдановічаў матыў з менестрэлямі

І толькі запіс "Веранікі" ...

Першыя гастролі "Песняроў" у Амерыцы 35 гадоў таму: "Гэта быў нечаканы выклік..."

"Песняры" на студыі ў Нэшвіле (злева направа): Уладзіслаў Місевич, Анатоль Гілевич, Леанід Баргкевіч, Уладзімір Мулявін, Аляксандр Дзямешка. Снежань 1976 г.

падарыў Уладзіміру набор пераводных карцінак для футляра ягонаў гітары. Калі я аддаў іх яму ў руку, ён здзівіўся і падзякаваў.

— Ці рыхтавалі адмысловую праграму сумесных гастрольей?

Д.С.: — Мы зазвычай адкрывалі шоу, а затым прадстаўлялі нашых гасцей — "Песняроў". Мы таксама выконвалі з імі пару-тройку сумесных песень. Музыку забяспечвалі "Песняры", а неабходныя новыя словы на англійскай мове напісаў я і некаторыя іншыя менестрэлі.

Д.Б.: — Магчыма, вы здзівіцеся, але я скажу праўду: мы не былі гатовымі да сумесных выступленняў, наколькі не ведалі, чаго чакаць ад гасцей.

Музычныя часопісы паведамлялі пра гастролі "Песняроў" у кожным нумары.

"Нью Крысці Менестрэлс". На першым плане злева — Эмі Кастра Пайо-Сцінстром. У трэцім радзе (злева направа): Джэры Бэгэн і Дэнс Скот.

ўпершыню пакаштаваў чырвоную ікру (яна мне не вельмі спадабалася) і гарэлку (што, наадварот, прыйшлася даспадобы).

Э.С.: — Наш менестрэль у 1976-м Сід Гарыс, што, на жаль, пайшоў з жыцця, тады прыдумаў неверагодны тур для нашых гуртоў і для амерыканскай аўдыторыі. Памятаю яго з некаторымі артыстамі "Нью Крысці Менестрэлс" і "Песняроў" у гатэльных нумары, калі прагучаў ягоны памятны тост пасля адорвання нас згаданымі Джэры Бэгэнам прысмакамі (яны таксама ўручылі нам смачныя цукеркі-батончыкі, што на абгортках мелі выявы

Д.Б.: — Асабліва здзівіліся іх таленту. Яны былі надзвычай прафесійнымі на сцэне і стваралі выдатнае шоу. Адзначу, галасы аказаліся значна мацнейшымі за нашы. Не дзіва, яны мелі пастаянныя рэпетыцыі. Карацей, галасы — выдатныя.

Э.С.: — Выступленні з "Песнярамі" былі высокага ўзроўню, наколькі іх энергія, выдатнае музыцыраванне на цікавых інструментах, вальныя даныя і гармоніі — усё падавалася магчымым!

— А якім запомніўся лідар ансамбля Уладзімір Мулявін?

Д.Б.: — Ён быў прадстаўлены нам як кіраўнік гурта, "рускі Боб Дзілан" і гэтак далей. Ставіўся да нас з пэўнай долі спагады, па-

колькі, скажу найпрост, быў куды больш натхнёным і таленавітым музыкантам, чым большасць з нас. Я быў надзвычай засмучаны, даведаўшыся, што Уладзімір Мулявін пайшоў з жыцця ў 2003-м, не паправіўшыся пасля аўтакатастрофы. Паўтаруся, ён быў неверагодным талентам! Я дзяліў з ім мікрафон, калі два гурты спявалі фінальную песню супольных канцэртаў "Those were the days" (англамоўны варыянт "Дарогой длінною". — С.Т.). А калі мы развітваліся пасля апошняга шоу, я

раніка". Яе выконваў, наколькі памятаю, Анатоль Кашапараў, хаця магу і памыліцца... (Прынамсі, на запісе з "Нью Крысці Менестрэлс" гучыць голас Леаніда Баргкевіча. — С.Т.)

Д.Б.: — Я таксама памятаю "Вераніку". Яна пачыналася сумным па настроі сола. А завяршалася ў троххордавай прагрэсі з гуртом, што спяваў бэк, пакуль саліст браў вельмі высокія ноты. Гэта была кульмінацыя!

Д.С.: — Дык вось, што датычыць рэкард-сесіі. Мы прыбылі ў Нэшвіл, калі наш менеджар арганізаваў запіс на прэстыжнай студыі Каламбія. Памятаю чаканне цягам некалькіх гадзін, пакуль "Песняры" запісалі музычныя дарожкі і вакал для сваіх песень.

Д.Б.: — Дарэчы, прыгадаў, што ад пачатку планавалася дзесяць гадзін на два гурты, атрымалася ж трынаццаць.

Д.С.: — Так, дык вось: "...Менестрэлі" далучыліся пазней да "Песняроў" і ўвасобілі сумесна тую самую "Вераніку" і песню, на чыю арыгінальную назву я забыўся, а англійская — "Welcome home". (Насамрэч, песень было тры: яшчэ выконвалася "Расцвела сирень". — С.Т.) Я быў, памятаю, задаволены канчатковым вынікам і спадзяваўся, што іх будучы раскрутваць па радыё. Магчыма, у мяне ёсць копіі тых песень на магнітафоннай стужцы. Таксама, згадваецца, у мяне можа аказацца і частка іхняга жывога канцэрта, запісаная, у магчымай на той момант якасці, на касету. Зрэшты, каб іх знайсці, мне будзе неабходна зрабіць не менш як "кругаветку" па маёй калекцыі! Усё ж паспрабую...

— Выдатна! А ў Дзержаўным музеі гісторыі тэатральнай і музычнай культуры Беларусі маецца стужка з дзясяткам песень нашага ансамбля, запісаных у Нэшвіле... Маю яшчэ пытанне: як успрымала публіка выступленне "Песняроў"?

Д.Б.: — "Песняроў" цудоўна прымала аўдыторыя. Яны былі выдатныя! Да ўсяго, ансамбль стаў значнай навінкай — фолк-гурт з Савецкага Саюза!

Д.С.: — Аўдыторыя напачатку нават не ўяўляла, чаго і чакаць. Большасць слухачоў, верагодна, ніколі не чулі музыкі хаця б "рускага паходжання". Але, калі "Песняры" выканалі першыя пару песень, падобнае воўлака было развеена тым, што чулі слухачы. Гэта быў нечаканы выклік, і, па меншай меры, людзі ў зале станавіліся часткай музычнай гісторыі.

Э.С.: — Я жадала, каб музыка "Песняроў" была паказана па ўсёй тэрыторыі ЗША. Настолькі гэта было адрознае ад усяго, што гралася тады і нават сёння. Яны вельмі мэтанакіравана працавалі і былі надзвычай таленавітымі!

Калі ўжо паставіў кропку ў матэрыяле, атрымаў на электронную пошту ліст ад Джэры Бэгэна: "У мяне застаўся толькі адзін альбом "Песняроў", што гурт падарыў мне перад ад'ездам у Савецкі Саюз. Мне ніколі не забыцца на 1976 год, на "...Менестрэляў" і "Песняроў". Калі маецца кантакты ўдзельнікаў ансамбля 1976-га, перадайце ім ад мяне самыя цёплыя пажаданні". Выконваем просьбу містара Бэгэна на старонках "Культуры".

Я запытаўся ў яго, ці мае ён штосьці яшчэ з запісаў "Песняроў". Ён адказаў, што хацеў бы пастухаць "Вераніку". Праз паўгадзіны прышоў кароткі ліст: "Меў некалькі камякоў, што падступілі да горла. Дзякуй за "Вераніку".

Сяргей ТРАФІЛАЎ

Арганізатарамі свята выступілі Нацыянальная камісія Рэспублікі Беларусь па справах UNESCO, Міністэрства культуры краіны, Навагрудскі райвыканкам... На ўрачыстасцях прысутнічалі міністр замежных спраў Беларусі Сяргей Мартынаў, прадстаўнікі дыпламатычнага корпусу. Цягам двух дзён адбыліся тры канцэрты з твораў Набокава (два ў Мірскім замку — у двары і ў Партрэтнай зале, адзін — у двары замка ў Любчы), гучалі ўрыўкі з яго мемуараў. Старшыня Нацыянальнай камісіі па справах UNESCO Уладзімір Шчасны і доктар мастацтвазнаўства, прафесар Вольга Дадзіёмава распавядалі і пра самога кампазітара, і пра тое, як рыхтаваўся гэты фестываль.

нават у варыянце аўдыякнігі працягласцю больш за 9 гадзін), яго музыка не гучала, бо ноты заставаліся за акіянам.

Каталізатарам цяперашняй прэзентацыі творчасці кампазітара на яго радзіме сталі сваякі Набокава, якія марылі пабываць у сваіх колішніх радавых маентках. Пані Ірэна Святаполк-Мірская прыехала з Германіі разам са сваёй дачкой, зяцем і ўнукам. І перадала Дзяржаўнаму музею гісторыі тэатральнай і музычнай культуры Беларусі пачак нот свайго знакамітага стрыечнага дзядзькі. Акрамя таго, яна прывезла шматлікія фотаздымкі Мікалая Набокава розных гадоў, каб у краязнаўчым музеі, які плануецца ад-

камі ў канцы XIX стагоддзя. Кожны з канцэртаў завяршала сярэдняя п'еса (1928 г.) з цыкла "Тры танцы". Настальгічна шчымлівая, падобная да песенна-рамансавых мелодый Аляксея Туранкова ці Рыгора Пукста — нашых кампазітараў першай паловы XX стагоддзя, яна як нельга лепей перадала тугу кампазітара, у якой ён амаль не прызнаваўся на словах. Два другія танцы (1929), калі не ведаць імя аўтара, таксама можна прылісаць камусьці з беларускіх кампазітараў. У іх літаральна чуюцца "Фантастычныя танцы" Яўгена Глебава канца 1950-х, авангардныя Фартэп'яныя прэлюдыі Ігара Лучанка пачатку 1960-х,

"Пераклад" Коласа на музыку

"Пашырэнне прасторы" ў оперы і...

Якуб Колас і Янка Купала... Гэтыя імёны, што часцей стаяць поруч, успрымаюцца ўжо гэтакім устойлівым словазлучэннем, вядомым кожнаму. Але вось дзіва — наколькі адметная прырода даравання кожнага! Яшчэ ў той час, калі ніхто не казаў успых пра рознасць іх стылёва-жанравых кірункаў, музыканты зрагавалі першымі, прычым чыста інтуітыўна. На Купалу музыка ўзнікла — твор за творам, бы сама. А на Коласа — як рэдкае выключэнне ці "спецыяльны праект". Чым жа Колас такі "немузычны"?

Між тым, усё якраз наадварот. Творы Коласа — "надта" музычныя, каб да іх даваць яшчэ музыку. Не верыце? І правільна робіце. Музыканасць Коласа зусім не знешняя. Яна не выяўляецца, як у Купалы, праз асаблівую меладыйнасць журчання паэтычнага ручая, не падсілкоўваецца плёскатам хваляў ці аповедамі пра папараць-кветку. Затое яго вялізныя эпічныя фаліянты пабудаваны цалкам па музычных законах — санатнай формы і санатна-сімфанічнага цыкла, прычым з добра адладжанай лейтматыўнай сістэмай і, амаль па Шастакавічу, тэмамі-трансформерамі. Паспрабуйце, перачытваючы "Новую зямлю", пазначыць драматургічныя раздзелы, паўтары — атрымаецца акурат музычную форму. Зрэшты, аўтар наўрад ці свядома "зашыфроўваў" усё гэта. Паводле "Новай зямлі" была напісана і пастаўлена аднайменная опера Юрыя

сцыі такое асабістае! Ажно не — дуэт, а не сола, прычым — адзіны такі жаночы дуэт у творчасці Равенскага, які да вайны напісаў паводле Коласа колькі хораў.

Лучанок, вядома, пра той дуэт нічога не ведаў. А ўпершыню звярнуўся да гэтых радкоў, калі яму ў пачатку 1970-х прапанавалі напісаць музыку да радыёспектакля паводле "Новай зямлі". У гэтым спектаклі, прынамсі, "Мой родны кут" гучаў неаднойчы, штораз у новым варыянце. Ён гучаў гэтакім харавым пралагам і эпілогам, яго тэма, бы оперны лейтматыў, суправаджала дзеянне, акцэнтуючы думы Міхала пра зямлю. У гэтай "застольнай" манеры спяваўся ён на вечарынцы, пад час якой святкавалася прыдбанне, нарэшце, кавалачка ўласнай зямлі. І — перапыняўся заўчаснай смерцю Міхала. Аўтары радыёспектакля пайшлі на некалькі парашэнне сюжэта пазэмы, сумя-

ціўшы, паводле опернай традыцыі, несумяшчальнае: смерць на фоне святкавання ды іншых радасных падзей. Драматургія "Новай зямлі", бліжкая да сімфоніі, была ў тым спектаклі набліжана да оперных прыёмаў.

А "Мой родны кут" замацаваўся ў рэпертуары "Песняроў". Вось толькі мелодыя яго, у параўнанні з радыёспектаклем, крыху змянілася. Менавіта "Песняры" надалі ёй выразны шырокі ход уніз на слоўце "мілы". І тым самым стварылі эффект "пашырэння прасторы", якая на вачах напаянецца паветрам, водарам краявідаў. Звярну ўвагу, зноў-такі, на ансамблевае выкананне гэтай песні, дзе былі задзейнічаны адметныя песняроўскія вакальныя "пачкі", заснаваныя на сакавітых гарманічных паслядоўнасцях.

Узгадаем і нядаўна створаны песенны цыкл "Край ясназоры" Эдуарда Зарыцкага. Прызначаны для салістаў Нацыянальнага канцэртнага аркестра Беларусі на чале з Міхаілам Фінбергам, ён таксама ўтрымлівае шматлікія "падпеўкі" вакальнай групы аркестра. Дый фінал, што даў назву цыклу, напісаны ў харавой манеры. Скажаце, кампазітар усёго толькі ўлічваў выканальніцкія магчымасці калектыву? Зразумела, але працуючы над цыклам па замове аркестра і яго кіраўніка, Зарыцкі неаднойчы прызнаваўся, як цяжка яму даваўся "пераклад" Коласа і ў музычную сферу, і тым больш, у песні.

А можа, усё куды прасцей? такая схільнасць да харавых працтанняў Коласавых вершаў была запраграмавана самім псеўданімам пэста і пісьменніка? Бо колас у яго першасным прыродным значэнні, калі так паглядзець, не што іншае, як своеасаблівы "хор зярнятак".

Н.Б.

На здымках: сцэны з оперы "Новая зямля".

Саната родам з Любчы

Набокаў. Музычны бок прозвішча па-беларуску

Кампазітар Мікалай Набокаў (1903 — 1978) — стрыечны брат знакамітага пісьменніка Уладзіміра Набокава. Нарадзіўся ён у Любчы, што на Навагрудчыне. І хаця пакінуў Беларусь яшчэ ў 8-гадовым узросце, стаўшы, пасля шматгадовых блуканняў па Еўропе (7 краін, 38 перездаў), аўтарам першага амерыканскага балета і сусветна вядомым музычным дзеячам, беларускасць захавалася ў ім на генным узроўні. У гэтым пераканаліся ўсе, хто наведаў Музычны фестываль памяці Набокава, які прайшоў у Мірскім замку і, на наступны дзень, у Любчы. А ганаровымі гасцямі на ім былі нашчадкі кампазітара з Германіі і Вялікабрытаніі — прадстаўнікі роду Святаполк-Мірскіх.

Спраўды, спрычыніліся да яго адразу некалькі зацікаўленых беларускіх музыкантаў, якіх быццам сам лёс веў да Мікалая Набокава. Кіраўнік ансамбля салістаў "Вытокі" Аляксей Фралюў сутыкнуўся з гэтым імем яшчэ на досвітку сваёй музычнай кар'еры. У адной з бібліятэк у Польшчы, збіраючы матэрыялы для будучай дысертацыі, ён адкрыў адну з амерыканскіх энцыклапедыяў, і першым прозвішчам у ёй на літару "Н" быў менавіта Мікалай Набокаў, пра якога тады ніхто ў нас не чуў. Хіба музыказнаўцы, якім даводзілася займацца творчасцю Ігара Стравінскага, маглі ведаць, што сярод яго біёграфіаў быў Набокаў. Цікава, што нават сучасны Музычны слоўнік Гроўва, створаны на аснове Брытанскай музычнай энцыклапедыі і выдадзены ў перакладзе на рускую мову ўжо ў 2000-я, называе Мікалая Набокава "амерыканскім кампазітарам рускага паходжання": мабыць, ніхто асабліва не звяртаў увагі, дзе ж знаходзіцца тая Любча. І хаця з канца 1990-х пачалі патроху друкавацца пераклады кнігі М.Набокава "Багаж. Мемуары рускага касмаполіта" (на сёння яна выдадзена цалкам і існуе

крыць у Любчы, таксама былі матэрыялы пра сусветна вядомага ўрадженца гэтых мясцін. З падарункамі завітала ў Мір і пані Марыя Святаполк-Мірская з Лондана, якая ўжо не ўпершыню перадае ў палац каштоўныя рэчы.

Але такі разгорнуты паказ твораў М.Набокава адбыўся і дзякуючы нашаму знакамітаму піяністу, лаўрэату міжнародных конкурсаў Юрыю Блінову, які апошнім часам жыве не толькі ў Беларусі, але і ў Амерыцы. Падчас адной з такіх вандровак ён і зрабіў нотныя копіі ў адным з архіваў штата Тэхас. Перакладзены асобных нумароў з балета "Мірны саюз" (1943), які быў напісаны для трайнага складу сімфанічнага аркестра, выканаў беларускі кампазітар Дзмітрый Лыбін.

І выкананне адразу вызначыла набокаўскія хіты, якія па просьбе слухачоў і пры вялікім задавальненні саміх музыкантаў былі паўтораны. Імі аказаліся балетныя фрагменты, у якіх адразу "чыталіся" яркія, рытмічна пругкія, відавочна джазавыя тэмы — як аказалася, напаяўзабытыя амерыканскія фальклорныя мелодыі, запісаныя тамтэйшымі даследчы-

шматлікія творы Кіма Цесакова, пачынаючы з 1970 — канца 1960-х гадоў і да нашага часу. Яшчэ больш шырокае кола асацыяцый узнікала ад чатырохчасткавай Фартэп'янай санаты (1940) і найскладанай двухчасткавай Санаты для фагота і фартэп'яна (1942), якія, падобна на тое, увогуле не гучалі ніколі раней. Апошні твор, у якім бліскуча саліраваў А.Фралюў, можа папоўніць залаты фонд беларускай канцэртна-віртуознай спадчыны: падобных твораў для фагота ва ўсім свеце ствараецца мала. Гэта Саната, на думку выканаўцаў, "бясспрэчна, стаіць у шэрагу лепшых у фагатавым рэпертуары XX стагоддзя і павінна набыць значна большую вядомасць".

Фестываль было вырашана зрабіць традыцыйным, максімальна пашыраючы яго рамкі: Мікалай Набокаў і Стравінскі, Набокаў і Сяргей Дзягілеў, Джордж Баланчын... Пэўна, назіраючы на такім фестывалі сувязі сям'і Набокавых з беларускай музыкай, было б няблага ўгадаць і дзве оперы Вячаслава Кузняцова: паводле "Запрашэння на пакаранне" і "Лаліты" Уладзіміра Набокава. Не ўсе ведаюць, што гэты беларускі кампазітар нарадзіўся, воляй лёсу, у Вене, дзе служыў яго бацька-вайсковец. Цікава, ці адбудзецца там "вяртанне на радзіму" яго твораў? Між іншым, гэта магла б быць, як з санатамі М.Набокава, сусветная прэм'ера: у Беларусі гэта музыка пакуль не гучала.

Надзея БУНЦЭВІЧ

На здымку: удзельнікі і слухачы фестывалю ў Любчы. Фота Сяргея МАХАВА

Семянякі (1982). Як і многія іншыя беларускія творы, яна мела не так многа спектакляў і куды больш крытыкі, атрымаўшы, тым не менш, справядлівае азначэнне "харавой оперы" — новага для нас кірунку. За гэтай жанравай разнавіднасцю — гістарычныя пласты не толькі эпічных опер-араторый, але і царкоўнай музыкі.

Цікава, але і на асобныя вершы Коласа створана больш хароў (часцей а капэла), чым рамансаў і песень. Мабыць, кампазітары адразу адчувалі гэта прыналежнасць Коласавай творчасці да эпічнасці, аб'ектыўнага пачатку, шматгаласнасці і папраўдзе "прыроднага" гучання, не парушанага далучэннем інструментаў.

Ёсць і іншыя загадкі — той жа "Мой родны кут". Гэты пачатак "Новай зямлі" быў злучаны з музыкай не толькі Ігарам Лучанком. Куды раней за знакамітую кампазіцыю "Песняроў", яшчэ ў 1953 годзе, незадоўга да сваёй смерці Мікола Равенскі напісаў аднайменны жаночы дуэт у суправаджэнні фартэп'яна. Кампазітар памёр у Бельгіі, і гэтыя коласаўскія радкі сталі яго перадсмяротным прызнаннем у любові да радзімы. Здавалася б, гэта што-

Дэвіз “Менш руціны, больш прарываў” я за камандзіровачныя дні неаднойчы чуў і ад дырэктара Ганцавіцкага РМЦ Алы Занька, і ад метадыста Мікалая Ленкаўца, што суправаджалі, паказвалі, тлумачылі. У выніку пераконаўся: культработнікі горада, які напярэдадні Дня беларускага пісьменства нястомна падвышаў свой статус, не проста працуюць, яны думваюць — маштабна, перспектыўна, вынікова. І начальнік упраўлення культуры Брэсцкага аблвыканкама Рыгор Бысюк, які завітаў тымі днямі ў Ганцавічы з рэжысёрска-пастановачнай групай абласнога грамадска-культурнага цэнтру для карэкцёрскай агульных святочных захадаў, заўважыў з задавальненнем, што райцэнтр ужо гатовы прыняць да сябе дзяржаўнае свята, а мясцовыя “носьбіты культуры”, сапраўды, здзіўляюць нестандартным падыходам да справы. Мы таксама прайшліся па галоўнай вуліцы Ганцавічаў, дзе, уздоўж Алеі пісьменства, размешчаны знакавыя ўстановы культуры. Але цікавіла не якасць іх рамонт, а крэатыўнасць мыслення “насельнікаў”. І вось што атрымалася.

Начальнік упраўлення культуры Брэсцкага аблвыканкама Рыгор Бысюк у Ганцавічах.

Што такое “сацыяльная інтэрактыўнасць”?

Па “выпраменьванні” энергіі (а значыць — і ідэй) Ірыну Гурскую можна параўнаць з сярэдніх памераў электрастанцыяй. “Святло” — яркае і цёплае. А тых, хто не разумее і замінае, б’е “токаем”.

Што ўразіла ў ДOME культуры, якім кіруе Ірына? Па-першае, ДК зарабляе штогод па 70 мільёнаў рублёў. Па-другое, сярод шматлікіх фарміраванняў тут даўно дзейнічае падлеткавае аматарскае аб’яднанне “Равеснік”, якое сабрала не вельмі про-

стых, мякка кажучы, у выхаванні юнакоў і дзяўчат, што пры ўмове здаровага ладу жыцця цяпер ладзяць майстар-дыскатэкі, а сваімі батламі электра-дэнсу ўтварылі ў раёне сапраўдны танцавальны бум. Па-трэцяе, ва ўстанове рэгулярна ладзяцца прадстаўленні сацыяльна-інтэрактыўнага тэатра. Колішнія фармальныя лекцыі пра той жа здаровы лад жыцця пераўтварыліся ў яркія шоу, дзе няма падзелу паміж сцэнай і залай.

Хто з райцэнтраўскіх клубнікаў Беларусі можа такім “сацыяльным прарывам” пахваліцца?

Конкурс кніжных рарытэтаў

Загадчыца аддзела бібліятэчнага маркетынгу ЦРБ Галіна Пупач — універсал. Літаратурна апрацавала, набрала і выдала “Легенды і паданні Ганцавіччыны”.

Краязнаўства — адзін з генеральных кірункаў дзейнасці ўсіх бібліятэк раёна. Стаўленне да даўніны — самае адказнае. У тым ліку і даўніны кніжнай. Да Дня беларускага пісьменства ў раёне абвешчаны конкурс “Старая кніга”. Умова адзіная — выданне не павінна быць маладзейшым за 1950 год.

І народ панёс свае рарытэты, некаторыя з якіх пабачылі свет у пазамінулым стагоддзі. Вынікі “кніжнага спаборніцтва” будуць падведзены 4 верасня. Пераможцаў чакаюць не абыякія прызы. Так што перадсвяточны “рарытэтны” ажыятаж дасягнуў самай

На гарадской плошчы пройдуць асноўныя святочныя мерапрыемствы.

Абнаўляецца кінатэатр.

“ВЫГАДНАЕ” ЧЫТАННЕ

Пікавая адзнака ганцавіцкіх праектаў і прарываў

Загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу ЦРБ Галіна Пупач з кніжным рарытэтам.

Туды, дзе нарадзіліся пісьменнікі

Раённым краязнаўчым музеем кіруе Ала Занька. Так, поўная цёзка дырэктара РМЦ (першая — Васільеўна, другая — Святаславаўна). Абедзве гатовыя распяваць пра гісторыю раёна бясконца.

У музеі ёсць усё, што робіць установу цэнтрам даследавання і папулярнасці мясцовай гісторыі. Фонды павялічваюцца штогод на 250-300 адзінак. Самы стары музейны прадмет — з трэцяга тысячагоддзя да нашай эры. Арганізавана супрацоўніцтва з Генеральным консульствам Польшчы ў Брэсце, з дыпламатычнымі прадстаўніцтвамі Кітая, Японіі, Ірана.

А па вёсках Малыя Круговічы, Востраў і Гута, дзе нарадзіліся пісьменнікі Віктар Гардзеі, Міхась Рудкоўскі, Уладзімір Марук і Іван Кірэйчык, пракладзены і дзейнічаюць музейныя турмаршруты. Натуральна, не абдызена гэткай жа ўвагай і Коласава Люсіна.

У кантэксце Дня пісьменства

Духоўны складнік

У Свята-Ціханаўскі храм Ганцавічаў прыйдзе Дабрадаты агонь.

31 жніўня ад сталічнага Свята-Духава кафедральнага сабора рушыла ў шлях міжнародная навукова-асветніцкая экспедыцыя “Дарога да святынляў” з Дабрадатым агнём ад Труны Гасподняй.

Экспедыцыя — абавязковы духоўны складнік пярэдадня Дня беларускага пісьменства. Ладзіцца яны васьмнацаты раз. А кіруе пілігрымкай, як і ў мінулыя гады, пісьменніца Ніна Загорская. Як і раней, у складзе экспедыцыі — святары, навукоўцы, настаўнікі, творчая інтэлігенцыя.

“Дарога да святынляў” праходзіць сёлета праз Баранавіцкі, Івацэвіцкі, Кобрынскі, Лунінецкі, Маларыцкі, Брэсцкі, Драгічынскі раёны. У вёсцы Малькавічы ля мясцовай царквы паломнікі высадзяць туі. А заўтра, 4 верасня, Дабрадаты агонь ад Труны Гасподняй прыбудзе ў Свята-Ціханаўскі храм Ганцавічаў.

Дзевяць “...купідонаў”

Пад час Дня пісьменства, як распавёў “К” першы сакратар Саюза пісьменнікаў Беларусі Генадзь Пашкоў, па традыцыі будуць падведзены вынікі рэспубліканскага конкурсу “Лепшы твор”.

Уладальнікам першых месцаў у дзевяці літаратурных жанрах будуць уручаны “Залатыя купідоны” і лаўрэатскае дыпламы. У прызічным жанры лепшым прызнаны Віктар Праўдзін — за кнігу “Нелюбимья гінучь”, у паэтычным — Мікола Мятліцкі (зборнік “На берэзе маім”), у намінацыі “дзіцячая літаратура” — Алена Масла (“Першая прыгажуня”), у публіцыстычным жанры — Уладзімір Саулч (“Антэі Прыдзвіння”), за лепшы мастацкі пераклад — Валеры Грышкавец, у драматургіі — Алена Папова (п’еса “Маленький мир” і “Погибшая от любви”), у гісторыка-краязнаўчым жанры — Казімір Камейша (кніга “Паміж кубкам і вуснамі”), у песенным Канстанцін Нілаў (цыкл песень “Вянок Беларусі”), у крытыцы і літаратуразнаўстве — Таццяна Шамякіна.

Старшыня Ганцавіцкага райвыканкама Уладзімір СТОЛЯР — патрыёт свайго краю. Даўно пераканаўся, што кіраўнік без гэтай якасці — і не кіраўнік зусім. А патрыёт — значыць гаспадар, чыёй “сямі” ва ўласнай “хаце” ўтульна, ужна і гасцей не сорамна прыняць. Па-першае, самых сапраўдных пісьменнікаў тут вырасла як рыжыкаў пасля цёплага дажджу. Гэта Іван Кірэйчык, Мікола Купрэў, Алесь Каско, Віктар Гардзеі, Уладзімір Марук, Міхась Рудкоўскі... Кожны з іх склаў бы гонар для раёна. Па-другое, мясцовую вёску Люсіна на вякі ўславіў Якуб Колас, што ў 1902 — 1904 гадах тут настаўнічаў. Пагадзіцеся, чым не нагоды, каб Ганцавічы сталі чарговай сталіцай Дня беларускага пісьменства.

Уладзімір Столяр.

— Я вельмі ўдзячны старшыні Брэсцкага аблвыканкама Канстанціну Сумару за ўсебаковую падтрымку нашай ініцыятывы. Ганцавічы — край самабытнай культуры, пачатак беларускага Палесся, дзе заўжды шанавалася родная мова... Таму і займелі такі “сталічны” гонар... Вы ведаеце, што менавіта паводле ўражанняў ад вёскі Люсіна, яе насельнікаў Якуб Колас і напісаў аповесць “У палескай глушы”, што стала першай часткай трылогіі “На ростанях”. Цяпер Люсіна глушшу, натуральна, ніяк не назавеш...

— І ў гэтым заслуга не толькі Коласа, які з вялікай павагай ставіўся да захавання і развіцця палескай культуры, але і плён працы тых, хто доўжыць асвет-

ніцкія традыцыі. Я пабываў у Люсіне, Хатынічах, Раздзялавічах, ва ўсіх гарадскіх установах культуры. Паўсюль вас называюць галоўным куратарам сферы. А колькі гадоў раёнам кіруеце?

— Па-мойму, эфектыўнасць працы варта вымяраць не гадамі, а канкрэтнымі вынікамі. Мне, да прыкладу, вельмі прыемна, што за апошнія пяць гадоў калектывы нашых Дома рамёстваў і дзіцячай бібліятэкі былі адзначаны спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзячам культуры і мастацтва... У сферы нашай культуры працуюць па-сапраўднаму ўлюбёныя ў справу людзі. Таму і вынік — заўжды больш чым канкрэт-

пікавай адзнакі. Хіба ж можна прыдумамець лепшую рэкламу для прапаганды “выгаднага” чытання? Брава, ганцавіцкія маркетологі!

На адну бібліятэку — два тэатры

Крыху ўдалечыні ад названых устаноў месціцца дзіцячая бібліятэка. Тут, як распавядае яе загадчыца Валянціна Мініч, таксама думаюць на перспектыву, дбаюць пра тое, каб дзеткі чыталі без прымусу і з карысным задавальненнем. Апрача звычайных бібліятэчных памяшканняў ёсць тут літаратурна-казачная гасцеўня, краязнаўчы пакой.

Бібліятэкараў Алену Макатрэвіч і Наталлю Навумік у райцэнтры веда-

юць цудоўна. Першая кіруе лялечным тэатрам “Усмешка”, другая — тэатрам кнігі “Бураціна”. “Усмешка” — адзін з лепшых у вобласці дзіцячых калектываў. “Бураціна” аб’ядноўвае не толькі вучняў, але і супрацоўнікаў устаноў. Уяўляецца, як радуецца дзятва, калі кнігі запісвае не звычайная “цэця”, а, скажам, Царэўна-Несмяяна?! Таму і чытачоў тут ледзь не тры тысячы.

У госці да Мушкі

Менавіта так сябры называюць дырэктара Дома рамёстваў Марыю Муху. Тэ, як песню пра ўласнае жыццё спявае. Летась РДР у рэспубліканскім конкурсе Кіраўніцтва справамі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь на найлепшы беларускі сувенір атрымаў другое месца ў

намінацыі “традыцыйная творчасць”. Апрача ткацтва, ва ўстанове прадстаўлены вышыўка (нават такая далікатная, як “фрывалітэ”), разьба па дрэве і многае іншае з мясцовага традыцыйнага мастацтва. Майстры зарабляюць і на рознічным гандлі, і на правядзенні майстар-класаў.

Толькі аркестра не хапае

Так, дырэктар Дзіцячай школы мастацтваў (пра яго гаворка крыху ніжэй) марыць пра стварэнне сімфанічнага аркестра. Маўляў, які горад без велічна-ўзвышанага гучання?

ДШМ — культурны цэнтр новага мікрараёна Ганцавічаў. Будынак дытоўны. А трапіць сюды — прэстыжна.

Амаль 300 навучэнцаў — гэта паказчык запатрабаванасці і ступень вялікай педагагічнай адказнасці. Колькасць перамог на самых разнастайных музычных конкурсах — доказ таго, што ўстанова працуе на поўную “праектную магутнасць”.

Сярод профіляў — музычны і харэаграфічны, тэатральны — у перспектыве.

Муж і жонка як раённы набытак

Старшыня Ганцавіцкага райвыканкама Уладзімір Столяр назваў Ірыну і Валерыя Марцінкевічаў каштоўным набыткам раённай культуры. Менавіта яны (начальнік аддзела культуры і дырэктар ДШМ) прыдумалі ў

свой час “Талаку”. Народнае аматарскае аб’яднанне — таксама адно з лепшых на Брэстчыне. Але гаворка цяпер не пра яго, бо “талачан” варта слухаць і бачыць.

Валерыя Марцінкевіч — чалавек з музычнай душой. Кампазітар, аранжыроўшчык, музыкант, арганізатар. Ірына Марцінкевіч лічыць Ганцавіччыну найлепшым кутком у свеце, а ганцаўчан — самымі таленавітымі.

З усяго вышэйакрэсленага і прарастае спрадвечна маладой рунню слава не толькі “Талакі”, але і ўсёй культуры Ганцавіччыны.

Яўген РАГІН,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Ганцавічы — Мінск
Фота аўтара

На галоўнай вуліцы Ганцавічаў.

“Талака”.

Аматарскае падлеткавае аб’яднанне “Равеснік”.

З сацыяльным інтэрактывам

ны. Я ганаруся спецыялістамі, якія рухаюцца і рухаюцца. Я ганаруся зямлёй, дзе, да прыкладу, малады пастух гоціць кароў на пашу з палатнянай торбачкай на плячы, старанна аздобленай вышываным нацыянальным беларускім узорам. І гэта таксама талент: трымацца каранёў, лічыць іх сваёй адметнасцю.

— Нездарма ваш Дом рамёстваў — адзін з лепшых. А ў вёсках мне распавядалі, што не дай Божа наміткай як ручніком карыстацца. Яна — адно толькі для ўрачыстых выпадкаў, словам, рэч сакральная, а не ўтылітарная.

— Я быў у вёсцы Ліпск, дык там мясцовыя бабулі за абразу лічаць, калі маладым на вяселле крамны ручнік пад каравай падкладаецца. У нас і цяпер у кожнай сельскай хаце — спрэс

Сталіца сёлетняга свята: на шляху да Алеі пісьменства.

Ганцавічы абнаўляюць сваё аблічча.

Дырэктар Ганцавіцкага Дома культуры Ірына Гурская.

Выкладчыца ДШМ і цымбалістка-вртуоз Наталля Лынша.

“Прадстаўляем усю Беларусь”

Сучасны і кансерватыўны старшыня райвыканкама ў працоўным “інтэр’еры” Дня беларускага пісьменства

ткачы, а на ложках — горы вышываных падушак, прыгажосць неймаверная.

— Пагаджаюся, традыцыя народнага мастацтва ў вас жывая. Але я цяпер пра традыцыю коласаўскага асветніцтва. Менавіта Пясянар на справе давёў, што няма культуры без адукацыі, але перш наперш паказаў сябе як гаспадарнік: адрамантаваў лядашчую школу. Наколькі жывыя гэтыя традыцыі?

— Начальнік аддзела культуры Ірына Марцінкевіч не толькі годна выступае ў народным аматарскім аб’яднанні “Талака”, але і аддзелаўскай гаспадаркай кіруе як мае быць.

— У якім відзе мастацтва шукаецца час ад часу адхлання?

— Ведаецца, у маім узросце цягне ў хвіліну адпачынку да чытання. Люблю тэатральную творчасць. І мы вітаем такія мерапрыемствы, у Доме культуры заўжды аншлагі. У музыцы я досыць кансерватыўны, больш цікаўлюся народнай.

— Давайце да жыццёвай прозы вернемся. Колькі грошай пайшло на аднаўленне аб’ектаў культуры да Дня беларускага пісьменства?

— Не трэба тут, падаецца, грошы лічыць. Адно магу зазначыць: пайшло мала, а зроблена многае.

— З раённага бюджэту работы фінансаваліся?

— Трэцяя частка грошай — наша... Самае галоўнае, што ўсе на Ганцаўшчыне чакалі гэтага дзяржаўнага свя-

та, вельмі перажывалі, ці паспеем з падрыхтоўкай... Паспелі. Бо не толькі раён будзем прадстаўляць — усю Беларусь. Прыедуць да нас дыпламаты, 14 пасольстваў, госці з замежжа. Ці ж можна ў такім выпадку не падтрымаць імідж краіны?

— Перакананы, што імідж будзе падтрыманы самым належным чынам. На канцэртных мерапрыемствах, наколькі ведаю, раён прадстаўляюць унікальныя народныя фальклорна-этнаграфічныя гурты “Завіца” і “Хатовічы”. Колькі слоў пра іх...

— Жывы гук, жывое слова, ніякай “фанеры”. Дай Бог ім здароўя... І не магу тут не паўтарыць у чарговы раз: галоўнае не забыцца пра чалавека.

Гутарыў Яўген РАГІН

Майстрыні з РДР Ніна Казак, Наталля Рабцэвіч, Марыя Муха і Яўгенія Станкевіч.

Бібліятэкары дзіцячай бібліятэкі Алена Макатрэвіч і Наталля Навумік.

Кожнаму бадай вядомае літаратурнае трыя Янкі Брыля, Алеся Адамовіча і Уладзіміра Калесніка, чымі на маганнімі створана знакамітая кніга-рэвіем “Я з вогненнай вёскі”. І паўстала яна з соцень кіламетраў праездных і пройдзеных дарог па ўсёй Беларусі, з тысяч метраў магнітафоннай служкі, дзясяткаў фотакадраў. Цяпер жа гаворка пойдзе таксама пра літаратурнае трыя, толькі з крыху іншым складам удзельнікаў...

Падарунак прафесара Калесніка

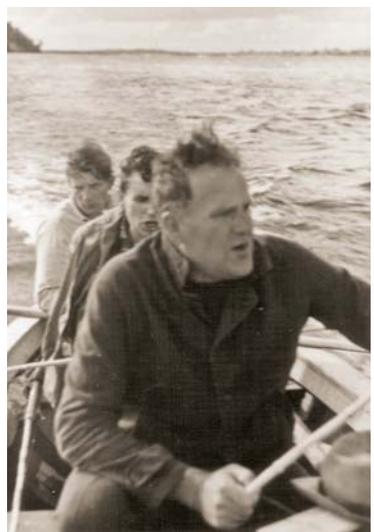
“А было вам, хлопцы, па 45 год. Ул.К.”

Але напачатку пра кнігу. Яна запомнілася не толькі шчытлівымі аповедамі ахвяр “вогненнага вёсак”, але і здымкамі аднаго з сааўтараў — Уладзіміра Калесніка. Калі вы гарталі самае першае выданне, мяркую, лепшага вызначэння, чым “без каментарыяў”, і не падбярэш. Настолькі фота жорстка ў праўдзе і бядзе іх герояў.

Але знакаміты прафесар Брэсцкага педінстытута, сьлінны літаратурны крытык, кіраўнік абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў БССР Уладзімір Калеснік фіксаваў на плёнку (улюбёнае хобі!) многія і многія моманты жыцця. А яшчэ здымаў сяброў, з кім вандраваў па дарагім сэрцу Палессі. У адно з падарожжаў, улетку 1962-га, разам са сталым “кампаньёнам” Брылём быў запрошаны і прафесар мовазнаўства, доктар філалогіі, пісьменнік, тонкі стыліст Фёдар Янкоўскі. Напамінам пра паездку стаў невялічкі, у бардовай рыфленай вокладцы, альбом, падораны прафесарам-літаратуразнаўцам прафесару-мовазнаўцу.

Палессе ў аб’ектыве Калесніка перад намі паўстае ў нерушы сваёй аўтэнткі: буслы тут на чаротавым даху, човен, высечаны з цэльнага дрэва, плыве па рацэ побач з маторным катарам “Мазыранка”, за штыкетнікамі бачныя абрысы новага заводскага корпуса, у небе над ім лунае самалёт, а

побач стаіць крыж, увесь у ручніках... Распачынаецца ж альбом аўтографам: “А было вам, хлопцы, па 45 год. Ул.К.”.

Цяпер гэты рарытэт-падарунак (а мо такі ж ёсць і ў нашчадкаў Янкі Брыля?) захоўваецца на кафедры беларускага мовазнаўства БДПУ імя Максіма Танка, дацэнт і колішні загадчык якой Павел Міхайлаў дапамог “К” прыадкрыць старонкі таленту і сяброўства выбітных постацей айчынага пісьменства.

Дарэчы, часцяком Уладзімір Калеснік наведваў ганцавічыну, прысутнічаў на адкрыцці музея Якуба Коласа ў Люсіне, арганізоўваў тут літаратурныя святы, падтрымліваў творчасць мясцовых літаратараў...

Сяргей ТРАФІЛАЎ

На здымках: фота з альбома.

Залаты медаль Сержпутоўскага

“Мне ўдалося далучыцца да ўсіх бакоў жыцця народа...”

Сёння паміж вёскамі Чудзін і Пярэвалакі, што на Ганцавіччыне, існуе ўрочышча Сержпутоўшчына. Менавіта туды пераехала сям’я будучага этнографа і фалькларыста, правадзейнага члена Інбелкульта Аляксандра Сержпутоўскага, калі яму было ўсяго некалькі месяцаў.

Шлях да навукі ў Аляксандра Сержпутоўскага быў не з лёгкіх. Не валодаючы моцным здароўем, ён усё ж атрымаў пачатковую адукацыю ў Вызнянскім народным вучылішчы, што размяшчалася на паўднёвым уз’ядзе ад Слуцка, а ў чатырнаццацігадовым веку паехаў паступаць у падрыхтоўчы клас Нясвіжскай настаўніцкай семінарыі. І, як сведчаць дакументы, нягледзячы на паказаньня добрых вядоў, хлопцу давялося вярнуцца дамоў ні з чым. Нібыта праз стан здароўя. Але настойлівасць будучага даследчыка беларускага Палесся перамагла ўсе перашкоды — ужо праз год Сержпутоўскага прымаюць на вучобу ў Нясвіж, а яшчэ праз чатыры — ён сам пачынае настаўнічаць у Лучыцкім народным вучылішчы Мазырскага павета.

Відаць, у гэты час у маладога настаўніка і з’явілася жаданне вывучаць мясцовыя абрады і фальклор. Пра гэта сведчаць яго словы: “Жывучы доўгі час на Палессі і маючы непасрэдныя кантакты з народам, мне ўдалося далучыцца да ўсіх бакоў яго жыцця. Такім чынам я рабіў свае назіранні, пры любой магчымасці знаёміўся з рознымі прымхамі, забонамі, якімі так багатыя жыхары гэтага кутка Беларусі”.

Як адзначае брэсцкі гісторык і краязнаўца Павел Дайлід, першы нарыс Сержпутоўскага “Голас з глушы” быў надрукаваны ў “Мінских губернских ведомостях” у 1891 годзе. Усяго ж у гэтай газеце даследчык апублікаваў звыш дваццаці артыкулаў, дзе паспрабаваў адлюстраваць адметнасць побыту і традыцый сялян. У 1904 годзе Сержпутоўскі скончыў Пецярбургскі археалагічны інстытут. А літаральна праз два гады вучоны двойчы выязджаў у Слуцкі (у які ўваходзіла і сучасная Ганцавіччына) і Мазырскі паветы. Вынікам стала праца “Беларусы-палешукі (этнографічны нарыс): пабудовы, заняткі і павер’і сялян паўночнай палавіны Мазырскага і паўднёвай часткі Слуцкага паветаў Мінскай губерні (38 чарцяжоў і малюнкаў)”. Яна была прадстаўлена ў Рускім музеі як дадатак да сабраных экспанатаў.

Вось як апісвае жыхароў Палесся Сержпутоўскі ў кнізе “Земледельческие орудия Белорусского Полесья”: “Полешуки живут небольшими селениями, разбросанными на большом

расстоянии одно от другого среди обширных лесов и огромных болот, в малодоступной, глухой местности, и живут, притом, очень изолированно. До самого последнего времени сюда слабо проникала городская культура, так что весь быт и уклад домашней и хозяйственной жизни сельского населения мало чем отличались от жизни его предков в XIV—XV столетии. Только с проведением полесских железных дорог и с осушением некоторых непроходимых топких болот этот глухой край постепенно начинает оживать и утрачивать свои характерные черты”.

Па даных Паўла Дайліда, не абышоў вучоны сваёй увагай і народную песню. У прыватнасці, захаваўся рукапіс яго зборніка “Беларускія песні”. Апісваючы вёскі Агарэвічы, Шашкі, Круговічы, Чудзін, Дзяніскавічы, Гаўрыльчыцы, ён адначасова запісваў там прыказкі і прымаўкі, замовы і песні.

Цікавы і яшчэ адзін факт з біяграфіі даследчыка. Маюцца звесткі, што Аляксандр Казіміравіч сябраваў з Янкам Купалам, ведаў на памяць яго многія вершы. Хвалявала яго і творчасць Якуба Коласа.

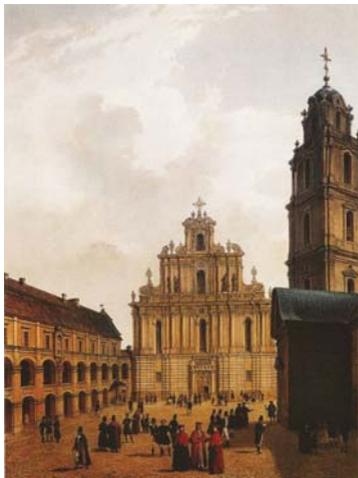
Сержпутоўскі адным з першых пачаў адстойваць неабходнасць стварэння ў складзе этнаграфічнага аддзела Рускага музея самастойнага беларускага аддзялення. Рашэнне пра яго адкрыццё было прынята 24 мая 1931 года.

Аддзяленне займалася даследаваннем жыцця не толькі беларусаў, але і іншых народаў, якія жылі на тэрыторыі Беларусі. Акрамя таго, вучоны распрацаваў план экспедыцыі “Беларусы і БССР”. У выніку гэтага ў 1931 — 1933 гадах пад аднайменнай назвай у Рускім музеі працавала выстаўка. У 1939 годзе Сержпутоўскі падбіраў беларускія экспанаты для прадстаўлення іх на міжнароднай этнаграфічнай выстаўцы, што праходзіла ў Ліверпулі. Пры гэтым большая частка з іх была знойдзена вучоным у час яго этнаграфічных экспедыцый па Беларусі.

Варта адзначыць яшчэ некалькі важных момантаў у біяграфіі вучонага. За зборнік беларускіх прыказак са слоўнікаў, што быў падрыхтаваны да друку ў 1908 г., Сержпутоўскі атрымаў малы залаты медаль Рускага географічнага таварыства. А ў 1919 г. падрыхтаваў да друку ўнікальнае па сваёй сутнасці выданне — “Кароткі слоўнік беларускай дзіцячай мовы”, які, на жаль, не захаваўся.

Сёння рукапісная спадчына Сержпутоўскага захоўваецца ў Музеі этнаграфіі ў Санкт-Пецярбургу, Рускім музеі, Расійскай акадэміі навук, Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

К.А.

“Alma mater” Казіміра Ельскага. Пачатак XIX ст.

Казімір Ельскі... Гэтае імя ў нас амаль забытае. Праўда, у 1985 годзе ў “Энцыклапедыі літаратуры і мастацтва Беларусі” ў некалькіх сціпрых радках Леаніда Дробава, першаадкрывальніка шэрагу забытых імёнаў беларускіх твораў, усё ж з’явілася імя гэтага таленавітага скульптара-класіцыста і тэарэтыка мастацтва. Штосьці пісаў пра яго і пра старажытны род Ельскіх і Адам Мальдзіс. Але ніводнага фундаментальнага артыкула пра жыццё і творчасць Казіміра Ельскага я так і не сустрэў. Можна, таму, што работ мастака, на вялікі жаль, у музеях Беларусі няма? Уся яго ацалелая спадчына захоўваецца ў Літве і Польшчы. У Вільнюсе, напрыклад, сёння некалькі яго скульптур упрыгожваюць інтэр’еры Кафедральнага сабора і ўніверсітэта.

Канешне, жыццё Ельскага — мастака і педагога — ніяк не ўкладваецца ў рамкі авантурнага альбо дэтэктыўнага рамана: у рэвалюцыйных падзеях ён не удзельнічаў, да філарэтаў-філаматаў адносін не меў, высылкай, як некаторыя ягоныя ўніверсітэцкія ровеснікі і сучаснікі, пакараны не быў. Ды і за мяжу Віленшчыны, акрамя як у Пецярбург, не выезджаў.

Між тым Ельскі зрабіў вельмі шмат для станаўлення беларускай прафесійнай скульптуры і падрыхтоўкі творчых кадраў на мастацкім факультэце Віленскага ўніверсітэта, дзе ён прайшоў шлях ад кандыдата, магістра мастацтва і ад’юкта да прафесара. Але сваё важнае слова ён, безумоўна, сказаў менавіта ў станковай, манументальнай і дэкаратыўнай скульптуры, а таксама — у камернай і дробнай пластыцы. А яго трактат “Аб сувязі архітэктуры, скульптуры і жывапісу” (на польскай мове), дзе ён падрабязна разглядае праблему сучаснага яму сінтэзу выяўленчых мастацтваў і дойлідства, і сёння, праз 190 гадоў, чытаецца з інтарэсам.

У будучым годзе споўніцца 230 гадоў з дня яго нараджэння. Пра дзяцінства Казіміра Ельскага мала што вядома. Аднак пра бацьку — Караля Ельскага, даволі вядомага ў тая часы скульптара, сёе-тое сустракаецца. Зрэшты, першыя ўрокі рысавання і лепкі Казік атрымаў менавіта ў бацькі. Кароль Ельскі напрыканцы XVIII ст. ужо быў вельмі вядомым мастаком, аўтарам шэрагу скульптурных твораў у Заслаўі, у Кухцічах на Уздзеншчыне, Цэпры каля Клецка, упрыгожыў Віленскі кафедральны сабор і касцёл бернардынцаў у Троках. Дарэчы, старэйшы яго сын, брат Казіміра, таксама штосьці ляпіў і нават зрабіў фігуры прарокаў Іерэміі і Ісаі для алтара віленскага касцёла Святых Пятра і Паўла.

А шляхецкі род Ельскіх, які пусціў свае карані на прасторах Міншчыны і Гродзеншчыны, на Беларусі вядомы ажно з XVI ст. Ёсць версія, што якраз у Эйсмантах пад Гродна і нарадзіўся Казімір Ельскі. Але найярэйшыя старонкі жыцця вялікага роду Ельскіх звязаныя з Дудзічамі і Замосцем. Таму вёска Дудзічы і, побач з ёй, Замосце вартыя таго, каб назаўсёды ўвайсці ў прастору беларускай культуры. Менавіта адсюль, трошкі пазней за мастака Казіміра Ельскага, выйшаў цэлы “клан” Ельскіх — выдатных дзеячаў у самых розных сферах гуманітарнага жыцця. Перш за ўсё, гэта пісьменнік, этнограф, гісторык, перакладчык, краязнаўца і публіцыст, “першы беларускі энцыклапедыст” Аляксандр Ельскі, аўтар унікальных даследаванняў “Адам Міцкевіч на Беларусі” (ён жа пераклаў з польскай мовы на беларускую “Пана Тадэвуша”), “Аб беларускім говары”, “Пра Беларусь”, “Гістарычныя весткі пра развіццёўскую ткацкую фабрыку паясоў у Стучку”, “100 прыказак, загадак, прыдумаў і гавэндаў для пажытку беларускага (крывіцкага) народу”. Акрамя таго, ён справядліва лічыцца прадаўжальнікам традыцый В. Дуніна-Марцінкевіча. У апавяданнях і вершах

“Сынок”, “Слова аб праклятай гарэцы і аб жыцці і смерці п’яніцы”, “Выбіраймася ў прочкі!..”, “Яніцы” ён як сапраўдны асветнік заклікаў да захавання ментальнасці беларускага сялянства, яго звычайў і нораваў... Старэйшы ж брат Аляксандра, скрыпач, кампазітар і музычны крытык Міхал Ельскі ў сваіх творах шырока выкарыстоўваў народны мелас.

Сёння род Ельскіх раскіданы па многіх краінах свету — Расіі, Украіне, Германіі, Францыі, Літве... Не так даўно некаторыя прадстаўнікі фаміліі збіраліся ў Данецку, гасцючы ў прафесара Віктара Ельскага, праўнука Канстанціна Ельскага, ураджэнца маёнтка Ляды Ігуменскага павета, каб адзначыць спаўную дату — 500-годдзе дынастыі. Як я ведаю, на гэтыя ўрачыстасці быў запрошаны і Адам Мальдзіс.

дворны мастак караля Станіслава Аўгуста. У гэты час Лебрун якраз кіраваў кафедрай скульптуры. Атрымаўшы ступень магістра мастацтва, Казімір ў 1810 г. (ці, паводле іншых звестак, у 1809-м) паехаў у Санкт-Пецярбург, дзе каля года ўдасканальваў сваё майстэрства ў галіне лепкі, а потым зноў вярнуўся ў Вільню, у сваю alma mater, і пасля смерці Лебруна стаў загадчыкам кафедры скульптуры.

За гады сваёй педагагічнай дзейнасці Казімір Ельскі выхаваў дзясяткі вучняў. Многія з іх потым сталі выдатнымі мастакамі: Рафал Спізень, Генрых Дмахоўскі, Ян Астроўскі, Клеменс Барычэўскі, Фелікс Сівіцкі... І хаця вучэбная праграма ў сваёй аснове заставалася па-ранейшаму класічнай (студэнты вучыліся мадэляваць фігуры па грэчаскіх узорах), Ельскі дапоўніў яе новым параграфам: як мага больш працаваць з жывой натурай, што дае маладому чалавеку магчымасць адчуваць сябе свабодным і разняволеным у творчых пошуках. Акрамя практычных заняткаў, загадчык кафедры асабліва ўвагу надаваў і тэорыі скульптуры.

Можна дапусціць, што жыццё Казіміра Ельскага, канешне ж, не абмяжоўвалася сценамі ўніверсітэта, бо культурны рух у Вільні ішоў тады з вялікім размахам. Пісьменнік Іван Лажаннікаў так пісаў пра яе: “Гіты горад не вялізны, але больш

наў Расійскай імперыі, дзе — у асноўным, восенню і зімой — праводзіла свой вольны ад сезонных прац час вясковая шляхта. Як узгадваюць сучаснікі, багатыя шляхціцы растрачвалі свае дукаты ў рэстаранах або за картачным сталом пад час гульні ў “фараон”, дамы — на брыльянты і строі, якія ў Вільні былі не горш за французскія. Я нічога не ведаю пра асабістае жыццё Казіміра Ельскага (аўтабіяграфій ён не пісаў, успамінаў сучаснікаў аб ім я таксама не бачыў), але па ўскосных даных і па яго сімпатыях да тых людзей, каго ён ляпіў, можна “напісаць” “віртуальны” партрэт скульптара.

Жыў ён у старадаўнім двухпавярховым доме №1 (“Дом Франка”) на вуліцы Дыджой (Вялікая вуліца) у старой частцы Вільні (у савецкія часы — вуліца Горкага) разам з такімі выдатнымі асобамі, як прафесар-медык Ёзаф Франк (дом якраз называўся па ягоным імені), біёлаг і хімік Анджэй Снядзецкі, архітэктар Міхал Шульц... Між іншым, тут у снежні 1812 г. пры адступленні напалеонаўскай арміі спыняўся Мары-Анры Бейль — будучы Стэндаль. Дарэчы, прабыванне Напалеона ў Вільні ніяк не адбілася на лёсе Ельскага, які за год да таго паспяхова ўзначаліў універсітэцкую кафедру скульптуры на пасадзе ад’юкта (ад’юкт — памочнік-асістэнт, намеснік прафесара, а прафеса-

му, дзе ў парку свайго маёнтка ў Лупонах паставіў помнік... каню, на якім удзельнічаў у напалеонаўскіх кампаніях...

А вось яшчэ адзін скульптурна-архітэктурны надмагільны помнік разца Ельскага: генерал Томаш Ваўжэцкі. Ён нарадзіўся ў Відзах (Віцебская губерня) і там жа памёр у 1816 г. Таксама удзельнік паўстання Касцюшкі. Пасля бою пад Мацэвіцамі, дзе Касцюшка быў паранены і ўзяты ў палон, стаў замест яго галоўнакамандуючым паўстанцамі-касінерамі. Аднак таксама аказаўся паланёным. У 1796 г. прысягнуў імператару Паўлу, і за гэта быў разам з 12 000 палякаў і беларусаў вызвалены. Праз 19 гадоў, за год да смерці, стаў міністрам юстыцыі Каралеўства Польскага. Пахаваны ў Відзах (цяпер — Браслаўскі раён). На яго надмагільнай пліце надпіс: “Томаш Ваўжэцкі — сябра і калега Т. Касцюшкі, удзельнік і кіраўнік паўстання 1794 г.” Дарэчы, у 1994 г. у Беларусі выйшла ў свет прыгожая паштова-вая марка, прысвечаная гэтаму чалавеку, каго ў свой час добра ведаў малады Казімір Ельскі.

І сярод партрэтных твораў Ельскага таксама вобразы далёка не шараговых асоб: князь, маршал Францыі Юзаф Пянтаўскі, куратар Віленскай вучэбнай акругі, князь Адам Ежы Чартарыйскі, біскуп віленскі, першы рэктар універсітэта Геранім Страйноўскі, выдатны мастак і педагог

Эпапея аднаго з роду Ельскіх...

Скульптар з Эйсмантаў у “доме Франка”

Фігуры прарокаў у касцёле св. Пятра і Паўла ў Вільнюсе, створаныя К.Ельскім. У цэнтры — карціна нашага земляка Ф.Смуглевіча.

Дык вось, вяртаюся да свайго героя. Мне цяжка пераканаўча сказаць, якімі роднаснымі ніткамі Аляксандр Ельскі звязаны з Казімірам Ельскім і яго бацькам Каралем (прашу не блытаць з іншым Каралем Ельскім, уладальнікам маёнткаў Дудзічы і Замосце, татам скрыпача-віртуоза Міхала і славутага Аляксандра). Але, канешне ж, усё гэтыя Ельскія звязаны адным свяціцкім ланцужком.

Калі Казіміру споўнілася 18 гадоў, бацька аддаў яго ў Галоўную віленскую школу, якая ў 1803 г. была пераўтворана ў Імператарскі Віленскі ўніверсітэт. Тады тут вучылася каля 300 студэнтаў, а за 25 наступных гадоў іх колькасць вырасла да 1320 чалавек — больш, чым займалася ў той час у знакамітым Оксфардзе! Юнаку пашанцавала і тут: яго навучалі цудоўныя настаўнікі. Урокі жывапісу вялі Францішак Смуглевіч і Ян Рустэм, архітэктуры — Міхал Шульц, скульптуры — Анрэ Лебрун, пры-

прыгожы, больш шматлюдны і больш жывы, чым многія губернскае гарады Расіі”. Галоўную ролю ў культурнай прасторы Вільні іграў театр, дзе не толькі фарміраваліся перадавыя эстэтычныя погляды, але і нараджаліся ідэалы асветніцтва. Калі Ельскі вучыўся на трэцім курсе ўніверсітэта, з Мінска прыехаў антрэпрэнэр М.Кажынскі і стаў уладальнікам мясцовага тэатра. У будынку былога развіццёўскага палаца штотыдзень давалі тры спектаклі, якія праходзілі ў суправаджэнні цудоўнага аркестра. Дарэчы, публічныя музычныя канцэрты (часта з удзелам замежных музыкантаў) праводзіліся і ў віленскіх касцёлах, асабліва ў касцёле Святога Яна, дзе любіў быць Казімір.

З іншага боку, у першыя дзесяцігоддзі XIX ст. Вільня была і своеасаблівым “Лас-Вегасам” паўночна-заходніх рэгі-

рам ён стаў толькі ў 1829 г.). Хутэй за ўсё, Ельскі, як і большасць віленчукоў, летам 1812-га сустрэў французам яе “вызваліцеляў” ад прыгнёту самаўладдзя, якія, як меркавалася, вернуць незалежнасць ВКЛ і Рэчы Паспалітай. І потым, калі французская эпопея драматычна скончылася, Ельскі ў сваёй творчасці неаднойчы вяртаўся да гэтай тэмы і да асоб тых землякоў, што ўдзельнічалі і ў паўстанні Касцюшкі, і ў паходах Напалеона. Сярод такіх твораў — надмагільны помнік Юзафу Касакоўскаму, баявому сябру Тадэвуша Касцюшкі, брыгаднаму генералу літоўскіх войскаў у арміі Напалеона, які пасля Барадзіна тры дні (з 28 верасня 1812 г.) быў генерал-губернатарам Масквы, а потым перапраўляўся праз Бярэзіну, а далей быў сведкам адрачэння Напалеона ад імператарскай кароны ў Фантэнбло. Ёсць ж вярнуўся на радзі-

Францішак Смуглевіч, заснавальнік літоўска-беларускай ветэрынарыі, анатам і заолаг Людвіг Генрых Баянус, выдатны медык і прафесар, улюбёнец студэнтаў Адам Бялькевіч, канешне, знакаміты Іяхім Ігнацы Літавор Храптовіч, буйной бібліятэкай якога малады Казімір Ельскі карыстаўся разам з сябрам Леявелем ды іншым рэктарам універсітэта, прафесарам Я.Снядзецкім.

А вось колькі ён зрабіў скульптурных кампазіцый для інтэр’ераў розных вялікіх і малых касцёлаў — дакладна невядома. Найбольш значныя — 13 гіпсавых фігур каралёў дынастыі Ягелонаў і святых ордэна езуітаў у нішах бакавых парталаў порцікаў віленскага рымска-каталіцкага кафедральнага сабора Святых Станіслава і Уладзіслава (каля падножжа Замкавай гары); чатыры фігуры прарокаў у прэсбітэрыі (паміж нефам і алтаром) ва ўсходняй частцы “жамчужыны барока” — касцёла Святых Пятра і Паўла ў Вільні (тут жа — карціна Ф.Смуглевіча “Развітанне Святых Пятра і Паўла”). Акрамя Вільні, Ельскі працаваў і ў іншых тагачасных беларускіх гарадах і мястэчках, напрыклад, стварыў фігуры святых у касцёле місіянераў у Краславе Віцебскай губерні (цяпер — Латвія), рэстаўраваў Ратушу ў Коўна, зрабіў ляпныя ўпрыгожанні Пажайскага манастыра.

У апошнія тры дзесяцігоддзі свайго жыцця Казімір Ельскі працаваў мала. Відзь, на яго моцна ўздзейнічала спячату ліквідацыя кафедры скульптуры ў 1826 г., потым, праз 6 гадоў, закрыццё самога ўніверсітэта, якому ён аддаў лепшыя свае гады... А паміж імі Ельскаму знайшлі пасаду захавальніка невялічкага кабінета скульптуры пры ўніверсітэце, але што гэта за праца? І даводзілася гэтым 6 гадоў паралельна працаваць над дэкорам універсітэцкіх карпусоў... Памёр Казімір Ельскі ў 1867 годзе ў Вільні, але ніякіх газетных і часопісных некролагаў і успамінаў сучаснікаў пра гэтую жалобную падзею я не знайшоў...

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.

Экспазіцыі:

- Мастацтва Беларусі XII — XIX стст.
- Мастацтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
- Мастацтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
- Мастацтва краін Усходу XV — XX стст.
- Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
- Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.

Выстаўкі:

- "Італія, радзіма натхнення". Да 04.09.2011.
- Выстаўка М.Чурленіса.
- Выстаўка "3 калекцыі выдавецтва "Віта Нова". Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ".
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст.

г. Мінск,
вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 227 87 96.

- Пастаянная экспазіцыя.
- "Цярноўнік крэсаў".

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
ў в. Раўбічы

Спарткомплекс "Раўбічы",
Мінскі р-н.
Тэл.: 507 44 68.

- Выстаўка "Таямніцы дрэва. Разьба па дрэве, чаканка".

МУЗЕЙ
В.К. БЯЛЫНЦАГА-БІРУЛІ
ў г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222)
22 48 87.

- Пастаянная экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст.". ■ Выстаўка работ навучэнцаў Магілёўскай ДШМ.

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул.
К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.

Экспазіцыі:

- "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст.". ■ "Старажытная Беларусь". ■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы". ■ "3 крыніц адвечнай прыгажосці".

г. Мінск,
вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

- Пастаянная літаратурна-мемарыяльная экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць". ■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа. ■ Выстаўка "Імгненні жыцця" (керамічныя плакеткі і медалі з калекцыі А.Гржава).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі
Купалы, 4.

80-годдзя з дня нараджэння
У.Караткевіча).

- "Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам". ■ "Спадарожнікі дзяцінства". ■ "Тэатральныя лялькі — госці музея" (сумесна з Беларускай дзяржаўнай тэатралагічнай тэатрам лялек).

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

- Пастаянная экспазіцыя. Выстаўкі: ■ "Пераможцы". ■ "Вітражы партызанскай

Экспазіцыі:

- "Культурныя прадметы" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
- "Загадкавая фантазія мора" (грот палаца).
- Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячю СССР А.Грамыку.
- "Чырвоная гасцеўня".
- "Зала ўрачыстых прыёмаў".
- Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокальны паверх паўднёвай галерэі).

Вежа палаца Румянцавых
і Паскевічаў
Экспазіцыя

"Уладальнікі
Гомельскага маёнтка
Румянцавы і Паскевічы".

- Выстаўкі: ■ Выстаўка кнігі "Мастацтва для вечнасці". ■ Выстаўка "Духоўная

ваенна-гістарычная
экспазіцыя.

- Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
- На тэрыторыі музея працуе пневматычны цір.
- "Музей крыміналістыкі".

Выставачная зала:

- Падрыхтоўка новай выстаўкі.

ГАЛЕРЭІ*

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск,
вул. Казлова, 3.
Тэл./факс:
290 60 10.

- Выстаўка "Чэнта. (Дэ)фрагментацыя". ■ Міжнародны біенале акварэлі "Вада + Фарба".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, Кастрычніцкая
плошча, 1
(Палац Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.

- Выстаўка "Іншыя цені" Алега Боклага. ■ Выставачны праект "3 > 1".

КАРЦІННАЯ
ГАЛЕРЭЯ
Г.ВАШЧАНКІ

г. Гомель,
вул. Карповіча, 4,
пр.Леніна, 43.
Тэл.: (8-0232) 77 75 20.

Экспазіцыя:

- "Гаўрыла Харытонавіч Вашчанка". ■ Выстаўка-продаж твораў выяўленчага мастацтва, сувеніраў і тавараў для мастакоў. Выстаўкі: ■ Выстаўка "Саюз Рускіх мастакоў". 3 07.09.2011. ■ Шведска-беларуская выстаўка карыкатуры "Сам-насам з кліматам".

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА ЧАЦВЕРТЫ КВАРТАЛ 2011 ГОДА!

**Падпісныя
індывідуальная
падпіска — 63875,
ведамасная
падпіска — 638752.**

■ "Водбліскі ваеннай
славы" (еўрапейская
зброя і вайсковае
абмундзіраванне
XIX — 1-й пал. XX стст.).

Выстаўкі:
■ "Экспануецца
ўпершыню".

- Асветніцка-забаўляльны праект "Вялікія муміі Егіпта". ■ Выстаўка Віктара Нямецова "Млыны Беларусі".

Дом-музей І З'езда РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

- Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя І З'езда РСДРП". ■ Выстаўка "Украінскі вернісаж".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ
ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 56 21.

- Выстаўкі: ■ "Свет шчодры. Свет мяне паўторыць..." (да

Тэл.: 227 78 66.

■ Пастаянная экспазіцыя
"Жыццё і творчасць
Янкі Купалы".

- Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі "Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.

■ Інтэрактыўная гульня
"У пошуках Папараць-кветкі"
для ўсіх катэгорый
наведвальнікаў.

- Міжнародны выставачны праект "Дзеці Дона малююць Беларусь".

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ
ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 56 21.

- Выстаўкі: ■ "Свет шчодры. Свет мяне паўторыць..." (да

мудрасці і кемлівасці".
■ "Абаронцам Айчыны".ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца
Выстаўкі:

- "Сучаснае латвійскае мастацтва". Да 18.09.2011.
- "Архітэпальная прастора" Т.Збырні. Да 11.09.2011.
- "Прадметы дэкору традыцыйнага жылта: малюнкі на шкле". Да 28.09.2011.
- "Планета Японія" Да 02.10.2011.
- Выстаўка жывапісу 30і Літвінавай. Да 18.09.2011.
- Выстаўка падарункаў афіцыйных дэлегацый Гомельскаму аблвыканкаму.

спадчына
Гомельшчыны".

Паўночнае крыло палаца
Выстаўкі:

- Пакой крывых люстэркаў.
- "Свет звяроў Гомельшчыны".
- Куток жывых экзатычных рэптылій.
- Зімовы сад
- Свет субтрапічных раслін і жывёл.
- Працуюць рэстаўрацыйныя майстэрні і аддзел па турызме (вул. Кірава, 8).
- Гомельскі парк
- Приватная калекцыя галубоў "Сімвал міру і любові".

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

- Пастаянная

ТЭАТРЫ*

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ ТЭАТР
ОПЕРЫ І БАЛЕТА
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай

камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

- 9 — "Севільскі цырульнік"

Дж. Расіні.

РЭСПУБЛІКАНСКІ

ТЭАТР

БЕЛАРУСКАЙ

ДРАМАТУРГІІ

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.

Тэл./факс: 334 60 08.

- 9 — "Каласы пад сярпом тваім" У.Караткевіча.

- 10 — "Чайка" А.Чэхава.

БЕЛАРУСКІ

ДЗЯРЖАЎНЫ

АКАДЭМІЧНЫ

МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.

Тэл.: 200 81 26.

- 4 — "Мая жонка — ілгуння" В.Лына, В.Лукашова.

- 5 — "Каханне па-італьянску".

ШТОТЫДНЁВАЯ

ГРАМАДСКА —

АСВЕТНІЦКАЯ

ГАЗЕТА

Выдаецца

з кастрычніка

1991 года

Заснавальнік —

Міністэрства культуры

Рэспублікі Беларусь

Рэгістрацыйнае

пасведчанне № 637,

выдадзена

Міністэрствам

інфармацыі

Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар —

Людміла Аляксееўна

КРУШЫНСКАЯ

Рэдакцыйная калегія:

Лілія АНАНІЧ,

Уладзімір АРЛОЎ,

Міхаіл БАРАЗНА,

Уладзімір ГЛЕП,

Ірына ДРЫГА,

Аляксей ДУДАРАЎ,

Кацярына ДУЛАВА,

Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ,

Міхаіл КАЗІНЕЦ,

Віктар КУРАШ,

Барыс СВЯТЛОЎ,

Святлана СУХАВЕЙ,

Міхаіл ФІНБЕРГ,

Леанід ШЧАМЯЛЁЎ,

Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:

Сяргей ТРАФІЛАЎ

(намеснік

галоўнага рэдактара),

Пётр ОВАД

(адказны сакратар).

Рэдактары аддзелаў:

Канстанцін АНТАНОВІЧ,

Надзея БУНЦЭВІЧ,

Тацяна КОМАНОВА,

Барыс КРЭПАК,

Настасся ПАНКРАТАВА,

Яўген РАГІН,

Ілля СВІРЫН,

Антон СІДАРЭНКА.

Спецкарэспандэнты:

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.

Загадчык аддзела

фоталіюстрацый —

Юрый ІВАНОЎ

Карэктар —

Інга ЗЕЛЬГІС

Мастацкі рэдактар —

Наталля ОВАД

Адрас рэдакцыі:

220013, Мінск,

пр. Незалежнасці, 77.

Пакоі 16-28, 94-98,

чацвёрты паверх.

Тэлефоны:

(017) 290-22-50

(прыёмная)

(017) 286-07-97,

(017) 334-57-23

Тэлефон/факс:

(017) 334-57-35

Рэкламны аддзел:

тэл. (017) 334-57-41

www.kimpress.by

E-MAIL: kultura@tut.by

Выдавец —

Рэдакцыйна-

выдавецкая ўстанова

"Культура і мастацтва"

Ліцэнзія на выдавецкую

дзейнасць

ЛВ №02330/0003879

ад 17 красавіка 2009 г.

220013, Мінск,

пр. Незалежнасці, 77.

Тэл. (017) 290-22-50.

Бухгалтэрыя:

тэл. (017) 334-57-35

Аўтарскія рукапісы